№ 9 ԿԻՐԱԿԻ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 13

1908

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

№ 9 ԿԻՐԱԿԻ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 13

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ

(36-րդ ՏԱՐԻ)

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

հասցէն՝
ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

12 ամսվայ համար	" "	10 ր.
11	" " " "	"
10	" " " "	9 ր.
9	" " " "	8 ր.
8	" " " "	7 ր.
7	" " " "	6 ր.
6	" " " "	"
Մնացած ամիսները ամսական ՄԷԿ ռուբլի		
Ամերիկա տարեկան	"	6 դոլլար
Եւրօպա	" " "	30 ֆրանկ
Պարսկաստան	" "	10 ռուբլի

Յունվարի 4-ին Բագւում վախճանված

Վահրամ Կարապետեան Մութաֆեանի

վշտահար մայրը և քոյրերը յայտնում են իրանց ազգականներին և ծանօթներին, որ ննջեցեալի յուղարկաւորութիւնը լինելու է այսօր, ամսիս 13-ին, առաւօտ. ժամը 10-ին, իրանց բնակարանից (Գօլօվինսկի պրօսպեկտ, տուն Անանեանի, № 20) դէպի Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցին: Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը:

Յովհաննէս Կարապետեան և տիկին Լիւսի Մութաֆեանները ցաւօք սրտի յայտնում են իրանց ազգականներին և ծանօթներին, որ հանգուցեալ անմոռանալի

Վահրամ Կարապետեան ՄՈՒԹԱՖԵԱՆԻ

յուղարկաւորութիւնը տեղի կունենայ իրանց բնակարանից (Գօլօվինսկի պրօսպեկտ, տուն Անանեանի, № 20) այսօր, ամսիս 13-ին, առ. ժամը 10-ին դէպի Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցին, իսկ Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը:

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Աւագների խորհուրդը յայտնում է ի գիտութիւն պ. պ. անդամների, կանդիդատների, սրանց ընտանիքների և հիւրերի, որ տարեկան ընդհանուր ժողովի առիթով, որ նշանակված է յունվարի 15-ին, ընտանեկան երեկոն երեքշաբթի օրվանից յետաձգվում է չորեքշաբթի, յունվարի 16-ին:

(13, 15) առ. 2—1

ԵՂԲ. Խ. ԵՒ Մ. ՄԵԼԻՔ-ՄԱՐՈՒԹԵԱՆՆԵՐԻ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏԱՆ
ԹԻՖԼԻՍԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԸ
Յայտարարում է ի գիտութիւն հասարակութեան,
ՈՐ ՍՏԱՑԵԼ Է
ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ, ԲԱՂԴԱԴԻ սպիտակ տեսակի
ՇԵՐԱՄԻ ՍԵՐՄԵՐ
յայտնի ֆիրմաների, այն է՝
Պապիէի, Առաքելեանի, Լասկառիդիի, Թարախչեանի, Լաֆաճեանի, Շիշմանեանի
եւ ուրիշների:
Վաճառքը գոյութիւն ունեցող գներով: Դիմել՝ Тифлисъ, Торг. Домъ „Бр. Х. и М. Меликъ-Марутянцъ", Сіонская улица.

(Հ. Կ.) ա. 5—2

Բացված է բաժանորդագրութիւն
1908 թւի
ԽԱԹԱԲԱԼԱ
Երրորդ տարի
Երգիծաբանական, սատիրական եւ զուարճալի պատկերազարդ
ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹԻ
Տարեկան գինը Թիֆլիսում 4 ր., ուրիշ տեղ 5 ր., կէս տարվանը 3 ր., երեք ամսվանը 1 ր. 50 կ., արտասահման 6 ր.:
Կարելի է վճարել եւ մաս մաս
ՄԵՐ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐՆ ԵՆ՝ Գասպար Կալատուզեանցը, Տէրլաչի Խաչանը, Ղալաչի Մարգարը, Սատրակէտը, Միջակէտն ու Վերջակէտը, Մէֆիստոֆէլն ու Լիւցիֆէրը, Փալանդուզ Մկօն ու Անփալան Յագօն, Սաթայէլն ու Պօրէզօնօսցեւոնը, Մժեղն ու Մոծակը, Խլէզն ու Կայծակը, Լէօնիդն ու ala-Բաթախը, Ասեղն ու Մախաթը, Սաղգիսն ու Ռանդին, Վրձինն ու Ներկը, Գ. Բաշինջաղեանը և Ալթունեանը, Avis-ն ու Սիմօնը, Բոզրաֆն ու Մարկիզ Բրունօն, Շմեռլինգն ու Գրինեվսկին, Ռօտտէրն ու Միրզօյեանը, Արգոսն ու Իկը, Գրիչն ու Թանաքը, Բախօսն ու Հանաքը և այլն և այլն:
Մասնակցելու խօսք են տուել՝ Դորօշեվիչը, Լև Տօլստօյը, Ամֆիթեատրովը, Գիւ դը Մօպասանը, Ջերօմ Ջերօմը, Մարկ Տւէնը, Պարսից Շահը, Սուլթան Աբդուլ Համիդը, Ճապօնացոց Միկադօն, Չինացոց Բօգդիխանը և շատ ուրիշները:
Հասցէն՝ Тифлисъ, Редакція „Хатабала„. Արտասահման՝ Redaction „Chatabala". Tiflis, (Caucase)

առ. Խմբագիր հրատարակող՝ Աստ. Երիցեանց
(օ. մ.) 8—6

Երեքշաբթի, յունվարի 15-ին,
ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ
Յօգուտ
ԴԱՒԻԹԵԱՆ ՕՐԻՈՐԴԱՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ
Տեղի կունենայ
չորս լեզւով ներկայացում
I
Հայերէն
„ՀԱՄԲՈՅՐԸ"
Կոմ.-ֆէէրիա 1 գործ., հեղ. Թ. դը-Բանվիլի, թարգմ. Արմէնեանի
Մասնակցում են.—տիկին Դուրեան և պ. Արմէնեան
II
Ֆրանսերէն
„ԱՄՈՒՍՆՈՒ ԲԱԽՏԸ"
(La chance du mari)
Կոմ. 1 արար., հեղ. Կայյավէի և Ռ. դը-Ֆլէրի
Մասնակցում են.—իշխանուհի Հ. Ի. Ջամբակուր-Օրբէլիանի, իշխ. Վ. Վ. Բարիատինսկի, պ. Ա. Արմէնեան, իշխ. Գ. Ա. Բագրատիօն-Մուխրանսկի և Օ. Ա. Անդրէև:
III
Վրացերէն
„ԳԻՇԵՐՎԱՅ ՍԱԲՐԸ ԽԷՐ Է"
Կոմ. 1 արար., հեղ. Գ. Սունդուկեանի, թարգմ. Աբաշիձէի
Մասնակցում են.—տ. տ. Գաբունիա-Ցագարէլի, Տասսօ-Աբաշիձէ, պ.պ. Աբաշիձէ և Նօրդանօվ:
IV
Ռուսերէն
ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
Մասնակցութեամբ՝ տիկ. Լ. Բ. Եաւօրսկայայի, իշխ. Վ. Վ. Բարիատինսկու, պ. Կ. Ի. Շօրշտէյնի և այլոց:
Սկիզբն է ժամը 8-ին երեկոյեան
Տոմսակները՝ Թատրօնի կասսայում.
Կարգադրիչ՝ իշխանուհի Ե. Ի. Ջամբակուր-Օրբէլիանի
(հ. ու. շ. կ. ե.) առ. 5—4

Ծննդաբերութեան
ԱՊԱՍՏԱՐԱՆ
մանկաբարձուհի Ր. Զ. ԿՐԻՆՍԿՈՒ
(Նիկօլաեվսկի փ. տուն № 47. հեռ. 646.)
Ծննդկանների ընդունելութիւնը օրվայ և գիշերվայ ամեն ժամանակ: Հոգատար խնամք և մշտական բժշկական օգնութիւն: Կան առանձնասենեակներ: Պայմանները՝ ընդհանուր բաժանմունքում օրական 2 ր., ծննդաբերութիւնը 6 ր.: Առանձին սենեակի և կանացի հիւանդութիւնների համար ըստ համաձայնութեան: Ընդունվում են կին հիւանդներ և ստնտուներ ի քննութիւն: Ամենայն օր ցերեկվայ ժամը $12^1/_2$—$1^1/_2$:
(հ. կ.) առ. 10—1

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԻՑ

Զանազան տեղերից մեզ շարունակ դիմումներ են անում, խնդրելով այս ու այն գիւղին ձրի «Մշակ» ուղարկել, որովհետև կան գիւղեր, որոնց հասարակութիւնները, վնասված և աղէտեալ լինելով, չեն կարողանում ստանալ և զրկվածեն մնում լրագրից, ինչպէս օրինակ Զանգեզուրի գաւառի մի շարք գիւղեր: Մենք արդէն 44 օրինակ ձրի «Մշակ» ենք ուղարկում մի քանի անձանց տըւած նուէրներով: Այլ ևս մեր տրամադրութեան ներքոյ չունենք նուէրներ՝ ձրիաբար «Մշակ» ուղարկելու: Այս րօպէիս մօտ 50 գիւղերից դիմումն ենք ստացել, որ բարերար անձինք չը գլանան իրանց ևս լրագիր տալ: Մենք այդ գիւղերին կուղարկենք, երբ կը ստանանք նուէրներ՝ «Մշակը» ձրիաբար տարածելու ժողովրդի մէջ:

ՄԻՆՉԵՒ ԵՐԲ

Մենք նորից ստիպված ենք հրաւիրել մեր հասարակութեան ուշադրութիւնը մի տխուր երևոյթի վրա, որ տեղի ունի մեր գիւղական շրջաններում:

Մեր խօսքը գողութիւնների մասին է:

Ջիվանշիրից, Զանգեզուրից և ուրիշ տեղերից գանգատներ են լսվում, թէ հայ գիւղերում երևացել են գողեր, որոնք փախցնում են տնային անասուններին շինականների գոմերից:

Հետազօտութիւնները պարզել են, որ գողութեան հեղինակները տեղական գիւղացիներիցն են, որոնք՝ թողած արդար աշխատանքը՝ խոտորվել են դէպի յանցանքների ճանապարհը:

Գողութեան դէպքերի շատանալը անտանելի դրութեան մէջ է դրել խաղաղ գիւղական երկրագործներին, մամանաւանդ ներկայ ժամանակում, երբ կեանքի պայմանները չափազանց ծանրացել են և գիւղացիները հազիւ հազ կարողանում են պահպանել իրանց գոյութիւնը նուազագոյն պահանջներ ունենալով կեանքից:

Նախկին տարիներում հայ մարդը իր համար մեծ անպատւութիւն էր համարում գողութեան մէջ մասնակցելը և իբրև յանցաւոր բռնվելը. բայց այժմ մենք տեսնում ենք բազմաթիւ դէպքեր, որոնք խայտառակում են հայի մինչև այժմ անարատ մնացած անունը:

Մեր առօրեայ կեանքում լսելով գողութիւնների, թալանների, ապստամբութիւնների և յարձակումների մասին, մենք միշտ ապահովաբար հեռացրել ենք նրանց հայի անունից, համոզված լինելով՝ որ հայ մարդը երբէք չի համաձայնի այդ տեսակ միջոցներով իր համար ապրուստ հայթայթել: Եւ արդարև այդ տեսակ յանցանքների մէջ հայը հանդէս է եկել իբրև բացառութիւն:

Նոյնիսկ հայատեաց մարդիկ մինչև այժմ ստիպված են խոստովանելու, որ հայը իր կեանքի աշխատանքով է ապրել և յաճախ դէպս չէ սիրում աւազակութիւններով և գողութիւններով ապրել:

Սակայն անցողական շրջանը հային օժտեց այնպիսի յանցաւոր արարքներով, որոնցով վայր է գցվում հայի մինչև այժմ անարատ մնացած անունը:

Վերին աստիճանի վշտալի է, որ հայկական գաւառական կեանքի նորագոյն երևոյթներից մէկը պէտք է համարվի մի այնպիսի ամօթալի և բացասական բան, ինչպէս է գողութիւնը:

Ծանր է արձանագրել, որ գրական արժանաւորութիւնների յաւելացման փոխարէն՝ մեր մէջ եղածներն էլ անհետանում են և նրանց փոխարինում են խայտառակող, ստորակարգ յանցանքներ:

Բաւական է, որքան մենք անտարբեր վերաբերվեցինք մեր կեանքի մութ և բացասական երևոյթներին:

Ժամանակն է սթափվել և ընդհանուր բողոքի ոյժով զսպել յանցաւոր գործողներին:

Վնասվում է խաղաղ աշխատաւոր գիւղացին, վնասվում է կուլտուրական կեանքի կանոնաւոր ընթացքը, վընասվում է և հայ գիւղականի պատիւը:

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

„Нов. Вр." լրագրի ասելով, յունվարի 3-ին ռուս ժողովրդի միութեան բնակարանում կայացել է գլխաւոր խորհրդի արտակարգ կարևոր նիստը բժ. Դուբրօվինի նախագահութեամբ:

Այդ գաղտնի խորհրդակցութեանը մասնակցել են Պետական Խորհրդի և Պետական Դումայի անդամներից մի քանիսը:

Երկիւղ կրելով որ մի գուցէ ականջ դնող լինի իրանց, խորհրդակցողները նիստի ամբողջ ընթացքում բնակարանից հեռացրել էին բոլոր ծառայողներին ու պահապաններին և ապա դռները կողպել:

Նիստը չափազանց սուր և աղմկալի բնաւորութիւն է կրել, պարլամենտի գոյութեան շուրջը ծագած վէճերի առիթով, և տևել է մինչև գիշերվայ ժամը 2-ը: Ընդունված որոշումը գաղտնի է պահվում:

Բացի նրանից, որ որոշված է ամենահրատապ խնդիրք ներկայացնել բարձրագոյն անունով՝ «սահմանադրական» կազմը ոչնչացնելու համար, որի ընագիրը ընդունվել է միաձայն, գլխաւոր խորհուրդը վճռել է ամեն ջանք գործ դնել միացնելու բոլոր հայրենասիրական կազմակերպութիւնները, ինչպէս, օրինակ, ուղղափառ միութիւնը, միապետական կուսակցութիւնը, յեղափոխութեան դէմ ակտիվ կռիւ մղող ընկերութիւնը, ռուսական ժողովարանը և այլն, և դարձնել ռուս ժողովրդի «միակ և անբաժան» միութիւն:

Այդ նպատակով որոշված է առաջիկայում կայանալիք համագումարին մասնակցելու համար հրաւիրել վերոյիշեալ իւրաքանչիւր կազմակերպութիւններից մի քանի հոգի համաձայնութիւն կայացնելու, այն պայմանով, որ նրանք անպայման կերպով ենթարկվեն գլխաւոր խորհրդի դիսցիպլինային:

—

Ուրմիայից հեռագրում են, որ թիւրքերը մեծ թւով զօրքեր են կենտրոնացնում իրանց գրաւած պարսկական գաւառներում: Զինւորական ահագին ոյժեր մօտենում են նաև Բայազէտ քաղաքին և միւս ռազմական կէտերին: Թիւրքերը ամեն կերպ ջանում են քօղարկել իրանց զօրքերի առաջխաղացումը: («Зак.»)

—

Պետերբուրգ. — Վախճանվեց ակադեմիկոս բարօն Ռօզէնը:

Կ. Պօլիս.—Սևական խօլերայով հիւանդացած 9 հոգուց 8-ը մեռան:

Բաղու.—Նաւթահանքի առաւօտեան գնացքը, որ գնում էր Սաբունչի, Քէշլի կայարանում դուրս եկաւ գծից և անցաւ մօտիկ կանգնած բանւորների վրայով: Կան սպանվածներ և վիրաւորվածներ: («К.»)

—

«Westminister Gazette» լրագիրը հաղորդում է, որ Ռիօ-դէ-Ժանէյրօյում յամառ լուր է տարածվել ճապօնացիների դիտաւորութեան մասին՝ պայթեցնելու ամերիկական նաւատորմի նաւերը:

Վերոյիշեալ լրագրի թղթակիցը հնարաւորութիւն չէ ունեցել ստուգելու այդ լուրը, բայց փաստն այն է, որ ամերիկական նաւերը խիստ հսկողութիւն են նշանակել և ռազմանաւերը պահպանվում են երկկարգ պահակներով:

—

Պարսկաստանի ժամանակակից անցքերից

I

Թաւրիզ, 18 դեկտեմբերի.

Պարսկական Քիւրդստանի վիճակը գնալով վատանում է: Թիւրքիան ներկայումս սկսել է պարսկահպատակ քիւրդերի միջոցով առաջ խաղալ:

Նոյեմբերի 21-ին Քավալայ Մանկուրի որդի Բայազիտ աղան (Նոյնը և Պայիզ), իր հետ վերցնելով մանկուր, փիրան, կէուրք և բանի ցեղերից ձիաւորներ, ուղևորվեց Իսկիբաղդադ գիւղը՝ շէյխ սէյիդ Զեմբիլին տեսնելու և յայտնելու, թէ ինքը Բայազիտ աղան Թիւրք կառավարութեան կողմից յանձնարարված ու լիազօրված է Զղաթ գետի շրջանում բնակութիւն հաստատած պարսկահպատակ քիւրդերին հպատակեցնել օսմանեան կառավարութեան և և նրանց բնակավայրը միացնել Թիւրքիային: Բայազիտ աղան, այդ մասին յայտնելով սէյիդին, ասել է նրան, թէ սա, իբրև սիւննի և կրօնապետ, պարտաւոր է աջակցել իրան՝ Թիւրք կառավարութեան ցանկութիւնն ի կատար ածելու:

Հետեւեալ օրը, նոյեմբերի 22-ին, սէիդ Ջեմբիլն իրան արված այդ առաջարկի մասին յայտնել է պարսիկ պաշտօնական ու ազդեցիկ անձերի, ինչպիսիք են Սօվուջ-Բուլաղի շէյխ-իւլ-իսլամը, դատաւորը եւայլք, խնդրելով նրանց, որ մի տեղ հաւաքվէն խորհրդակցելու համար, թէ ինչ դիրք պիտի բռնել արված այդ լուրջ առաջարկի դէմ։

Շէյխ-բաբա Սադրադաթը, որին նոյնպէս լուր էր տրված Բայազիտ աղայի առաջարկի մասին և հրաւէր կարդացված՝ խորհրդակցութեանը մասնակցելու, յայտնում է սէիդ Ջեմբիլի ուղարկած մարդուն, թէ ինքը շէյխ-բաբան սրտանց ցաւում է, որ Ջեմբիլը անտեղի կերպով ենթարկվել է Բայազիտ աղայի նման աւազակին և նրա ձեռքին գործիք դառել։

Մամ. Հուսէյն-խան սարդար Մուքրէն, որին նոյնպէս յայտնված էր ծանօթ առաջարկի մասին, անմիջապէս հաւաքում է իր ազգականներն ու ծառայողները և գընում Իսկիբաղդադ՝ տեսակցելու համար Բայազիտ աղայի հետ։ Սարդար Մուքրէն Բայազիտին յայտնում է իր համաձայնութիւնը Թիւրքահպատակութիւն ընդունելու և իր աջակցութիւնը ցոյց տալու մասին՝ Պարսկական Քիւրդստանը Թիւրքիային միացնելու գործում։

Հաջի Մամադ աղա էլխանին և մի քանի ուրիշ կալուածատէրեր, լսէլով որ սարդար Մուքրէն այցելութիւն է տուել Բայազիտ աղային, իրանք ևս գնում են վերջինիս մօտ և իրանց պատրաստակամութիւնը յայտնում աշխատելու, որպէսզի իրագործվի Բայազիտի ծրագիրը։

Սօվուջ-Բուլաղի շէյխ-իւլ-իսլամը, որին սէիդ Ջեմբիլը յայտնել էր Բայազիտ աղայի կողմից իրան արված առաջարկի մասին և խորհուրդ հարցրել, պատասխան է ուղարկում, թէ ինքը ոչ մի խորհուրդ չէ կարող տալ նրան և, որպէս հոգեւորական, իրան վայել չէ աշխարհային գործերի խառնվել։ Շէյխ-իւլ-իսլամի պատասխանի տխրեկ կողմը հետեւեալն է. նա ասել է՝ «Ով էլ լինի, ես նրա փալանը կը լինեմ»։

Բայազիտ աղան և նրա մօտ հաւաքված կալուածատէրերը լսում են շէյխ-բաբայից և շէյխ-իւլ-իսլամից ստացված պատասխանները և վճռում շէյխ-բաբային խստիւ պատժել, մինչև անգամ չը խնայելով նրա կեանքին իսկ շէյխ-իւլ-իսլամին որոշում են նւեթապէս վնասել միայն, որպէսզի այդ երկուսն այլևս հնար չունենան Բայազիտ աղայի և սրա կուսակիցների դէմ գրգռելու այդ շրջանի բնակչութիւնը։

Վերոյիշեալ վճիռը կայանալուց անմիջապէս յետոյ՝ Բայազիտ աղան կարգադրում է, որ ժանկուր, փիրան և բանի ցեղերից կազմված 400 ձիաւորներ իսկոյն մեկնեն Գօվսաբատ գիւղը, որը շէյխ-բաբայի սեփականութիւնն ու բնակավայրն է, թալանի ու աւերի ժատնելու համար այդ շէնը։ Բայազիտի կարգադրութիւնն ի կատար է ածվում նոյեմբերի 23-ին, և Գօվսաբատը մի քանի ժամվայ թալանից յետոյ ներկայացնում է իսկական մի աւերակ։ Աւարառուները շատ են աշխատում, որպէս զի գտնեն գիւղատիրոջը և տեղը ու տեղն սպանեն նրան, բայց շէյխ-բաբան՝ նախազգուշացնելուց յետոյ շինականներին մօտալուտ աւերի ու թալանի մասին՝ ինքը փախչում-թագնվում է ջրի քահրիզի աչքերից մէկում, այնպէս որ զուր են անցնում թշնամու բոլոր ջանքերը՝ նրան գտնելու համար։ Y.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՇԱՀԱԶԻԶԵԱՆԻ ՄԱՀՆ ՈՒ ԹԱՂՈՒՄԸ

—

Բանաստեղծ Ալէքսանդր Ծատուրեան հանգուցեալ Շահազիզեանի թաղման օրն արտասանեց նրա մի անտիպ ոտանաւորը իր նախաբանով։ Այժմ, թէ այդ նախաբանը և թէ հանգուցեալ Շահազիզեանի ոտանաւորը ձեռք բերելով իրա՝ պ. Ծատուրեանից, աւելորդ չենք համարում տալ ընթերցողին իր ամբողջութեամբ։

Ահա այդ նախաբանը.

«Սիրելի բանաստեղծ և իմ վաղեմի բարեկամ.

«Ցաւխենական հրաժեշտիդ այս սգալից ժամին, երբ արտասուող սրտով կանգնած եմ քո հողեղէնի առաջ, ես կուզէի վշտաշունչ մի երգով ողբալ այն մեծ ցաւը, որ քո անակնկալ մահը հասցրեց մեր դժբաղդ ու անմխիթար կեանքին։ Կուզէի վերջին անգամ խօսել քեզ հետ. կուզէի շա՜տ բան ասել քո մասին և ասելու շա՜տ ու շա՜տ բան ունեմ... Բայց, աւա՜ղ, քո մի աւանդը փակում է իմ լեզուն։

«Հայերս մեռել թաղող ազգ ենք, բարեկամ»,—յաճախ ասում էիր դու ինձ՝ մեր մտերմական զրոյցների ժամանակ։ Եւ միշտ այն միտքն էիր յայտնում, որ հայը սիրում է փառաշուք թաղել իր նշանաւոր մեռելներին, որ ժամանա՛կ է սիրել նրանց՝ մահից առաջ, ժամանա՛կ է կենդանի գործով յարգել նրանց յիշատակը՝ մահից յետոյ։ «Լուռ և անաղմուկ, առանց ճառերի և պսակների տարէ՛ք ինձ իմ յաւիտենական օթեանը»,—կնքում էիր դու ամեն անգամ քո մտերմական խոհերը հայի մեռելասիրութեան մասին։

«Ա՛յս էր քո աւանդը, քո կամքը, որին հաղորդակից են եղած քո և՛ ուրիշ մտերիմ բարեկամները։

«Եւ գիտեմ, որ ո՛չ քմահաճոյք, ո՛չ էլ անտեղի մի համեստութիւն էր քո այդ աւանդը, Թանգագին բանաստեղծ։ Դա քո խորին համոզմունքն էր. դա քո հոգու խորքերից էր բղխում։

«Դու, որ պատանեկական տարիներից մինչև կեանքիդ արեւմուտը, համարեա կէս դար, այրված սրտով ու յուզված մտքով խորունկ թափանցում էիր մեր կեանքի «չարն ու բարին», դու լա՛ւ գիտէիր, թէ ինչ են նշանակում փառաշուք թաղումներ, ճառեր ու պսակներ հայի կեանքում... Դու գիտէի՛ր հայի հոգեբանութիւնը...

«Հնազանդում եմ կամքիդ, իմ անմոռանալի բանաստեղծ-բարեկամ։ Նուիրական գաղափար, նուիրական խորհուրդ եմ տեսնում քո այդ մտերմական աւանդի մէջ։

«Բայց թո՛յլ տուր ինձ, սիրելի երգիչ, գոնէ քեզ խօսեցնեմ վերջին անգամ այս տխրաշունչ ժամին։ Թող Մօսկվայի որբացած հայ գաղութը, որ խո՛ւռն բազմութեամբ, սգաւո՛ր համախմբվել է իր թանգագին երգչի դագաղի շուրջը, թո՛ղ այդ գաղութը, որի հաչակված բազմամեայ անդամն էիր դու, վերջին անգամ լսէ քո խօսքը, լսէ քո կարապի երգը...»։

Պ. Ալ. Ծատուրեան իր այս խօսքերը, որ անկեղծ սրտից բղխած զգացմունքների մի մեծ ծով են ներկայացնում իրանցից, աւաց այնքան սրտառուչ, այնքան գեղեցիկ և այնքան զօրեղ ու զգացված շեշտով, որ խուռն բազմութիւնը համարեա թէ արտասվեց։ Այնուհետև նա կարդաց հանգուցեալի ոտանաւորը, հայ գաղութին լսել տուեց հանգուցեալի «կարապի երգը»։

Ահա այդ երգը.

Մեռաւ իմ մուզան, հանգաւ և կրակ,
Անտառը լցուեց չոր տերևներով.
Երկինքը ծածկուեց, փախաւ արեգակ,—
Էլ ես չեմ ապրում ուրախ երգերով!
Եւ աստեղազարդ բոլորակ գմբէթ,
Եւ արծաթափայլ ջրերի խոխոջիւն
Այլ ևս չեն խօսում բանաստեղծի հետ,
Եւ ոչ այցելում աւերուած իմ տուն!
Այժմ ինձ մնաց միայն փշրանքներ,
Մայր մտաւ ահա և նշոյլ վերջին.—
Հանում եմ զրահս, և զէն, և զարդեր,
Ցանձնում եմ դրանց ժանուկ սերնդին։

Բայց թող հայկական որդիքն իմանան
Որ իմ սուգս նոցա վիճակն է եղել.
Որ երբէք վախլուկ գ՚նուորի նման
Թշնամուս առջև վահան չեմ ձգել։
Չեմ երկրպագել ես ոսկի հորթին
Եւ ոչ կուռքերին պաշտել օտարի.
Այլ միշտ հոգևոր կարօտ ծարաւի,
Տուել եմ արժանն ամեն մի մարդին։
Չեմ տաշել դագաղ, ու մատաղ կեանքի
Կանաչ ծառի պէս ծաղկել են յոյսեր։
Սրսկել եմ դրանց ջրով կենդանի,
Որ գալոց ազգին լինեն պտղաբեր։
Եւ հոգուս վրայ այսօր իսկ խաւար
Կիտուել է որպէս մըրըրիկ ծովի.
Զօրս կողմումս ծխաղ, և խնջոյք, և թառ,
Բայց ահա և ձայն կալանաւորի!
Մաշուած ու գեղնած գիակի նման
Լախտեր չափելով կաշեհան մէջքին,
Քաշում են անպարտ, անմեղ Յիսուսին...
«Ազատ Բարաբբա՝ գող և աւազակ.
«Ազատ և Օսման». վճռեց Եւրոպա.
«Խեղդեցէք դրան, ջարդեցէք կզակ,
«Որ այլ ևս մեզ բողոք չը կարդայ»!
Եւ թող հայկական որդիքն իմանան
Որ և այժմ, կանգնած հայրենեաց շեմքին,
Լարում եմ ջղերս որ չը թուլանան
Դիմակաց լինել ահեղ փոթորկին.
Քշտիր կռներդ, կարիճ աննման.
Ա՛ռ սուր, հրացան, քլունգ ու կացին,
Դժուար ճանապարհն անցիր անսասան.—
Աջ ու ձախ քանդիր, թէ որ արգելք կան!

Ահա նորածին և մանուկն եկաւ՝
Սուրբ ազատութեան տաճարին ընծայ.
Մանուկ Հայաստան տեղից շարժուեցաւ
Դիմեց համարձակ դէպի Գողգոթա!

Եւ գարնանային ծաղկազարդ դաշտեր
Փոխուեցին կարմիր, կապոյտ ծիրանի.
Կարմիր փոխուեցին ծովի ալիքներ,
Տաշտախիլ դարձաւ այգին հայրենի.
Ո՜հ, մի վախենաք թէ նահատակի
Գլուխը թռաւ դահճի երկաթով!
Կը գայ ժամանակ, երբ յաղթանակի
Նա երգ կը հնչէ դափով, ծնծղայով,
Կը գայ ժամանակ, երբ ամեն մի դուռ,
Տնկած իր առջև թարմ արմաւենին,
Փառաւոր նորան կը կանգնէ մատուռ
Եւ անուշահոտ զոհերի բագին!

Ահա նորածին և մանուկն եկաւ՝
Սուրբ ազատութեան տաճարին ընծայ.
Մանուկ Հայաստան տեղից շարժուեցաւ,
Դիմեց համարձակ դէպի Գողգոթա!

Հէնց նահատակի սուրբ ոսկրներից
Նոր լոյս է ծագում աշխարհիս վերայ.
Հէնց Գողգոթայի լերան կատարից
Կանգնեց նոր Աստուած, և անմեղ արիւն,
Դէպի կեանք մարդիկ կանչելով մահից,
Տարաւ վարդագոյն նոր պսակ փշեայ—
Այսքան յաղթող է արեան զօրութիւն։
Հիւթ աստուածեղէն, հեղուկ լուսեղէն,
Եւ ծիրանածին պրօշ փրկութեան!
Քո ամեն մի շիթ, ամեն մի հիւլէն,
Նոր դար է կազմում սրբուկ մարդկութեան.
Եւ ամուր բանտեր, քարէ պարսպով,
Գիտես սասանկութեամբ թաւալել գետին,
Լեռներ և դաշտեր ողողել ծովով,
Վանդակից հանել անճար թշուառին!

Ահա նորածին և մանուկն եկաւ՝
Սուրբ ազատութեան տաճարին ընծայ.
Մանուկ Հայաստան տեղից շարժուեցաւ,
Դիմեց համարձակ դէպի Գողգոթա!

Փայլեց արեւը նոր արշալուսով,
Անհետ չքացաւ և ժանդ հնութեան.
Նորոգման ոգին, կեանք աւետելով,
Արիւնից կրանց պսակ յաղթական!
Նահատակները փառուեցին գետնին.
Գետինը կակղեց նոր սերմի համար.—
Նոր գործը մնաց մեր նոր սերնդին.—
Եւ այսուհետև առաջ անդադար!
Ահա լուսածին և մանուկն եկաւ,
Գեղեցիկ՝ որպէս ազատ ինքն Աստուած,
Արարիչ բռնկով շինել սկսաւ
Ազգապատութեան հրաշալի շինուած!

Եւ այսպէս, պ. Ծատուրեան վերջին անգամ խօսեց հանգուցեալ Շահազիզեանի դագաղի շուրջը համախմբված հասարակութեան հետ իրա՝ Շահազիզեանի խօսքերով...

Ոսկու-Զօն

ԼՈՒՍԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՄԻՆԻՍՏՐԸ

(Մայրաքաղաքի թերթերից)

—

Լուսաւորութեան նոր մինիստր Ա. Ն. Շվարցը ծնվել է 1848 թւականին Տուլա քաղաքում։ Ուսումը վերջացրել է 1868 թւականին Մօսկվայի համալսարանի պատմա-լեզուաբանական ֆակուլտետում։ Ուսումը աւարտելուց յետոյ ուսուցչական պաշտօններ է վարել Մօսկվայի զանազան ուսումնարաններում։ 1875 թւականին յունական գրականութեան մագիստրոսի քննութիւն է բռնել, որից յետոյ ընտրվել է յունական լեզուի և գրականութեան ամբիոնի համար դօցենտ։

1884 թ. դօկտորատի դիսերտացիա պաշտպանելուց յետոյ, նշանակվել է պրօֆեսոր։ Մօսկվայի 1-ին, 2-րդ և 5-րդ գիմնազիաներում դիրեկտորի պաշտօններ է վարել։ Նա յայտնի է եղել իբրև համոզված կողմնակից կլասիքական այն սիստեմի և այն ձևով, ինչպէս որ նա ստեղծվել էր Ռուսաստանում Դ. Ա. Տօլստոյի, Կատկօվի աշխատանքներով։ Շվարցը յայտնի է եղել նաև իբրև «ուժեղ բռունցքի տէր ադմինիստրատոր»։ Այն ժամանակ, երբ կառավարութիւնը որոշել էր Ռիգայի ուսումնարանական շրջանը «ռուսաֆիկացնել», իսկոյն Շվարցին էին նշանակել այդ շրջանի ուսումնական հոգաբարձու, որը կարճ ժամանակից այնտեղ յայտնի էր դարձել իբրև ամենակատաղի ռուսիֆիկատոր (ռուսացնող)։ Իր այդ յատկութեան պատճառով, Շվարցը յետոյ Վարշավայի շրջանի հոգաբարձու նշանակվեց։ Նրա օրով էր, որ Վարշավայում տեղի ունեցան յայտնի դպրոցական գասադուլները և ամբողջ շրջանի բոլոր ուսումնարանները գատարկվեցին՝ համալսարաններից սկսած մինչև ստորին ուսումնարանները։

Շվարցը Մօսկվա է վերադառնում արդէն ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուի պաշտօնով։ Նա ընդհարվում է այդ ժամանակ պ. Գերասիմօվի հետ, որը այդ ժամանակ դիրեկտորի պաշտօն էր վարում ազնուականների որբանոց-պանսիօնում։ Անշուշտ, այդ ընդհարման մէջ պիտի յաղթէր հոգաբարձուն, սակայն վրա են հասնում 1905 թւականի հոկտեմբերեան օրերը և Շվարցը, նկատելով լիբերալ րէժիմի ժամանակաւոր յաղթութիւնը, զգում է, որ ինքը այլևս աւելորդ է, և հրաժարական է տալիս։ Իսկ իր հակառակորդ Գերասիմօվը նշանակվում է լուսաւորութեան մինիստրի օգնական։

Այժմ, երբ ժամանակները փոխվեցին, փոխվեցին և այդ երկու հակառակորդների դերերը. Շվարցը դարձաւ մինիստր, իսկ Գերասիմօվը հեռացվեց «իր խնդիրքի համաձայն»։

Հէնց որ «Прав. Вѣст.» թերթում յայտարարվեց, որ Ա. Ն. Շվարցն է նշանակվել լուսաւորութեան մինիստր, «իսկական ռուս մարդկանց» օրգան «Русск. Зн.» իսկոյն շնորհաւորեց իր ընթերցողներին, յայտնելով որ լուսաւորութեան նոր մինիստրը սև-հարիւրեակների բանակին է պատկանում...

ԿԱՌԱՎԱՐՉԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Քաղաքային ինքնավարութեան մասին մշակված օրինագիծը, «Р. Сл.» լրագրի ասելով, կը ներկայացվի Պետական Դումային միայն սեսսիայի վերջում։ Քաղաքային բարեկարգութեան ծրագիրը վերադարձված է ներքին գործերի մինիստրութեան մի շարք ուղղումներից յետոյ, որը կատարել է մինիստրների խորհուրդը։ Մինիստրութեան կից կազմվելու է քաղաքային գործերի վերաբերեալ յատուկ խորհուրդ, որտեղ պիտի քննվի այդ օրինագիծը և ապա միայն ներկայացվի Դումային։

Միջոցներ են ձեռք առնված, որպէսզի Դումային ներկայացվող բոլոր օրինագծերը անմիջապէս տպագրվեն «Сельскій Вѣстникъ» թերթում. այդպիսով գիւղացիներին ուզում են ծանօթացնել կաբինետի և Դումայի օրէնսդրական աշխատանքների հետ։ («Р. Сл.»)

Երկրագործութեան մինիստրութիւնը ներկայումս վերջացրել է անհող գիւղացիներին Սիբիրի և ուրիշ ծայրագաւառների անբնակ մասերը գաղթեցնելու նախագիծը։

Ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրութեան կից բացվել է միջգերատեսչական խորհրդակցութիւն երկաթուղային նոր ցանցեր անցկացնելու նպատակով 500 միլիոն ռուբլի յատկացնելու խնդիրը քննելու համար։

Ի նկատի առնելով այն հանգամանքը, որ վերջին ժամանակներս աքսորավայրերից քաղաքական յանցաւորների փախուստները կրկնվում են յաճախակի, ոստիկանական դեպարտամենտը դրական կերպով է լուծել ստրաժնիկների հեծելագնդեր կազմակերպելու խնդիրը, որոնց նպատակը պէտք է լինի աչալրութեամբ հետապնդել աքսորական-փախստականներին։ Եւ այդ ստրաժնիկների կազմակերպութիւնը պետական սուղ գանձարանից պէտք է խլի ոչ աւելի և ոչ պակաս քան 1,500,000 ռուբլի։ Այդ գումարը ստանալու համար արդէն դիմում է արված մինիստրների խորհրդին։

Ներքին գործերի մինիստրութեան մէջ, «Б. В.» լրագրի ասելով, ներկայումս քննվում է մի նոր նախագիծ ստրաժնիկների ինստիտուտը փոխելու մասին, որը ներկայացրել է ժանդարմների գեներալ Իպպօլիտօվը։ Այդ նախագծի համաձայն, ստրաժնիկները պէտք է ենթարկվեն ժանդարմների վարչութեանը։ Առայժմ այդ նախագիծը իբրև փորձ իրագործվում է Շուրջբալտեան երկրում։ («С. Р.»)

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

—

Ինչպէս «Մշակն» իր ժամանակին հաղորդեց, 1907 թ. նոյեմբերի 3-ին Թիֆլիս քաղաքում, Վօկզալնի փողոցում, կառքով անցնող Էնֆիաջեանի դրամատար Գագլօևի վրա յարձակվեցին մի քանի չարամիտներ ատրճանակներով, մի քանի անգամ կրակեցին, սպանեցին Գագլօևին և, յափշտակելով փողի պայուսակը, որի մէջ կար 1000 րուբլի, դիմեցին փախուստի։ Չարամիտներից մէկը բռնվեց Անդրէևսկի փողոցում, № 60 տան բակում, իսկ մնացածները փախան։ Բռնվածը երևաց, որ Գորու գաւառի բնակիչ Վասիլի Բէջինաշվիլին է։

Կովկասեան զինուորական դատարանը, քննելով նրա գործը, մեղաւոր ճանաչեց նրան աւազակային յարձակում գործելու և ուրիշ մարդկանց հետ կանխօրէն մտադրված՝ Գագլօևի սպանութեան մէջ,—դատապարտեց նրան մահվան պատժի կախաղանի միջոցով։ Միղադրեալի վճռաբեկ բողոքագիրը գլխաւոր զինուորական դատարանը թողեց անուշադիր։

Թիֆլիսի ժամանակաւոր գեներալ-նահանգապետը դատարանի վճիռը հաստատեց և կարգադրեց գործադրել։

—

Շուշու. Ագուլեաց եկեղեցում 20 ռուսմբ գտնելու գործը, որի առիթով մեղադրվում են ի մէջի այլոց երեք քահանաներ, յանձնված էր Թիֆլիսի դատաստանական պալատին։

Յունվարի 11-ին պալատը քննեց այդ գործը և, լսելով պաշտպանների առաջ բերած ցուցմունքները, որոշեց գործը յետաձգել։

—

Կովկասի զինուորական-նահանգական դատարանը Թէլաւ քաղաքում քննել է գիւղացիներ Մօզգվիրիշվիլու և Ինաևի գործը, որոնք մեղադրվում են Թէլաւի քահանային կողոպտելու մէջ։

Դատարանը մեղադրեալներին մեղաւոր ճանաչեց և դատապարտեց՝ Մօզգվիրիշվիլուն 18-ամեայ, իսկ Ինաևին 15-ամեայ տաժանակիր աշխատանքների։

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

—

Րոստով Դ./վ., 5 յունվարի

Երէկ երեկոյեան տեղիս կլուբի դահլիճում կայացաւ առաջին հայերէն թատրոնական ներկայացումը։ Դերասան պ. Ազեան սիրողների մասնակցութեամբ խաղաց Ալէք. Արէլեանի «Մարվող ճրագներ» դրաման։

Դահլիճը լի էր միմիայն գաղթական հայերով. բացակայում էին բնիկ նոր-նախիջևանցիներից թէ նրանք, որոնք բնակվում են իրանց քաղաքում և թէ մանաւանդ, որ աչքի էր ընկնում, նրանք, որոնք այստեղ Րոստովումն են ապրում։

Ներկայացումը ընդհանրապէս անցաւ չափաւոր ու գոհացուցիչ։ Սիրողների խաղի մասին չարժէ կանգ առնել. նկատելի էր անփորձութիւն սաստ, թէ՛ անփութութիւն։ Մի բան երբէք ներելի չէ մեր գաւառական սիրողներին։ Այդ այն է, որ նրանք անիբաւացի կերպով թոյլ են տալիս իրանցից անտեղի, յիմար բառեր աւելացնել, քան թէ բարեխղճութիւն ունենալ լաւ ուշադրութիւն դարձնելու, որ չը խեղաթիւրեն թատերագրի արտայայտած մտքերը, չը սովորելով և չարտասանելով ու չը շեշտելով այն բառերի վրա, որոնց վրա ցոյց է տրված պիէսի գրուածքի մէջ։

Հեղինակը ներկայ էր այնտեղ, և հետեւապէս այդ անհեթեթութիւնները նրա աչքից չէին կարող սպրդել։

Պիէսը ոչ աւելորդաբանութեան և ոչ շարժերի ու միմոսութիւնների կարիք ունի։

Պատիւ պ. Ազեանին. նա մեծ բարեխղճութեամբ տարաւ իր դերը (Ծերունի Ցակոբ)։

Հեղինակը բեմ հրաւիրվեց ծափահարութեամբ։

Նոյն պիէսը անցեալ տարի խաղացվեց և Տագանրօգում, ուր նոյնպէս առաջին անգամն էր որ հայերէն ներկայացումն եղաւ։

Ուրախալի է շրջակայ հայ գաղթավայրերում հայոց ներկայացումների մասին լսելը։

Դրամայից յետոյ շատ աշխոյժ կերպով խաղացվեց «Թանգագին համբոյր» ֆարսը։ Պ. Ազեան նորից փայլեց, իբր լաւ կօմիկ։ Պակաս ուշադրութեան արժանի չէին ֆարսի մէջ և սիրողներ։ Իբրև սիրողներ՝ սրանք արժանի են ամենայն քաջալերութեան և կարող են մայրենի բեմին լաւ ծառայութիւն անել։ Ներկայացումից յետոյ պարեր կէին։ Նուագում էր այստեղի 2 հայ օրկեստրներից մէկը, մէջընդմէջ հնչեցնելով հայկական եղանակներ։

Խարազան

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Բագու, 10 յունվարի

Առաւօտեան ժամը 8-ն է. առջևս թափված են վեց հայ բանուորի մարմնի մասերը —մէկի գլուխը մարմնից 10 քայլ հեռու, միւսի ոտը, երրորդի թևը, չորրորդի փորոտիքները և այլն։ Քսան քայլ հեռւում ծկլտում են՝ երկու՝ նոյնպէս բանուորի՝ առանց թևի ու ոտի՝ մարմինները գունատ, լեզուն կապված, բայց աչքերը բաց։ Այդ դիակները և կիսակենդան երկու հոգիք թափված են Բագուից Բալախանի տանող երկաթուղու գծի աջ ու ձախ կողմերում, Քէշլի կոչված փոքրիկ հայ և թուրք գիւղերի առաջ։

Դէպքը պատահել է հետևեալ կերպով։

Մի քանի տարի առաջ, երբ գործադուլները բանուորութեան մէջ զարգացան, ի միջի այլ պահանջների պահանջ դրվեց և այն, որ իւրաքանչիւր օրը չորս անգամ «բանուորական գնացք» անցնէ (рабочій поѣздъ), որպէսզի բանուորները հնարաւորութիւն ունենան Բալախանի գնալ ու վերադառնալ։

Բալախանուց Բագու գնալ ու վերադառնալու ամենավերջին կարգը արժէ 26 կ. տոմսակը, որը անհնարին է մի ընտանիքաւոր բանուորի համար, որի ռոճիկը ամսական 22—26 ր. է, մինչդեռ դրանից 8 ր. միմիայն գնացքի պիտի վճարի։

Բանուորները աջողեցրին և 26 կօպէկը 10 կօպէկի վերածեցին։ «Րաբօչի գնացքը» երկու անգամ՝ առաւօտեան ժամը 5—6-ին գնում է Բալախանի, և այնտեղից երեկոյեան նոյն ժամին էլ վերադառնում է։ Յիշեալ Քէշլի գիւղի բնակիչները բացառապէս բանուորներից են բաղկացած. այսօր մօտ հարիւր բանուորներ, ժողովված գծի վրա, ուզում են քաղաքից Բալախանի անցնող գնացքը նստել, իսկ նոյն րօպէին Բալախանուց քաղաք գալիս է լինում մի այլ գնացք, որի մեքենայապետը ոչ մի նշան չանելով՝ ուղղակի գնացքը անցնում է բանուորների վրայից։ Սակայն, չը նայելով որ նշաններ են անում պահելու, մեքենայապետը ուրիշների նշանին ու բղաւոցներին ուշադրութիւն չէ դարձնում, մինչև որ ութ հոգի ընկնում են տակը։ Երբ սկսում են նախատել մեքենայապետին և ուզում են ճանաչել նրա ինչ անձնաւորութիւն լինելը, վերջինս հանում է ատրճանակը և չորս անգամ պարպում բանուորների վրա ու շարունակում ընթացք տալ գնացքին։

Ահա այդպիսով թողնում է ութ հայ բանուորներին իրանց բազմանդամ ընտանիքների հետ կորացլուխ։

Դիակները խիստ սրտաճմլիկ տեսարան էին ներկայացնում. նրանց կարելի է ճանաչել միայն հագուստներից, այն էլ կը ճանաչեն իրանց հարազատները։

Գնացքի չորս ծառայողները ձերբակալված են։

Ս. Գարագաշ

ՀԵՐԹԸ ԿԱԴԵՏՆԵՐԻՆ Է ՀԱՍԵԼ

—

Րէակցիայի ոյժը, բարձրից ընկնող առարկայի նման, գնալով՝ աւելի ու աւելի արագ ընթացք է ընդունում։ Ազատագրական օրերի լիակատար լիկվիդացիան այլևս կատարվում է առանց տատանումների, առանց վարանումների։ Աղայական Դումայից սիրտ առած բիւրօկրատիան կամենում է երկիրը մաքրել այն բոլոր հաստատութիւններից, կուսակցութիւններից ու տարրերից, որոնք իր կողմից օրինական չեն ճանաչված ու լեգալիզացիայի չեն ենթարկված։ Ազատութեան երջանիկ օրերին իրանց ստորերկրեայ որճերից դուրս եկած ու հրապարակ նետված բոլոր սօցիալիստական կուսակցութիւնների դէմ կատաղի հալածանք սկսելուց, ձեռքը ընկածներին բանտերում ու աքսորավայրերում փակելուց, իսկ ձեռքը չընկածներին էլ նորից իրանց ստորերկրեայ որճերը քշելուց յետոյ, այժմ, ինչպէս երևում է, երես առած բիւրօկրատիան կամենում է երկիրը կադետներից մաքրել։

Այդ պարզ երևում է «Нов. Вр.» թերթի հետեւեալ լէտի հաղորդագրութիւնից. «Ժողովրդական ազատութեան կուսակցութեան Մօսկվայի կօմիտետի անդամների մօտ խուզարկութիւններ էին կատարվում այն նպատակով, որպէսզի պաշտօնական ճանապարհով հաստատվի, որ այդպիսի ոչ-լեգալ կուսակցութիւն գոյութիւն ունի։ և որ իմացվի, թէ ովքեր են այդ կուսակցութեան կազմակերպութեան մէջ։ Խուզարկութիւններից ստացված ապացոյցները հաստատում են, որ այդ կուսակցութեանն են պատկանում այն բոլոր անձինք, որոնք ժո-

զովրդական ազատութեան կուսակցութեան քաղաքային կոմիտէտի կազմի մէջ են մտնում։ Խուզարկութիւններից ստացված արդիւնքի հիման վրա ներկայումս մտածում են պատասխանատուութեան ենթարկել այդ բոլոր մարդկանց, ապօրինի և գաղտնի ընկերակցութեան պատկանելու համար»։

«Ապօրինի և գաղտնի ընկերակցութիւն» — ահա այն մեծահնչիւն բառերը, որոնց այնքան սիրահար է մեր բիւրօկրատիան և որոնցով նա այնչափ ի չարն է գործ դնում, երբ կամենում է իր քաղաքական հակառակորդներին բանտերում ու աքսորներում փտեցնել։ Բայց մի՞թէ յարմարվում են այդ փքուն խօսքերը ժողովրդական ազատութեան կուսակցութեանը։ Հետաքրքիր է, թէ այդ ո՞ր օրվանից այդ կուսակցութիւնը գաղտնի ընկերակցութիւն դառաւ մեր բիւրօկրատիայի համար, քանի որ նա հէնց իր սկզբնաւորութեան օրից միշտ գործում էր լոյս արևի տակ և երբեք չէ փորձել մի որ և է բան թագցնել կառավարութեան աչքերից։

«Գաղտնի ընկերակցութի՞ւն» էր միթէ այդ կուսակցութիւնը առաջին, երկրորդ և մինչև իսկ երրորդ Պետական Դումաների ընտրողական պայքարների ժամանակ։

«Գաղտնի ընկերակցութի՞ւն» էր միթէ նա, երբ նրա ներկայացուցիչները ընդունվում էին Ցարսկոէ Սելօում։ «Գաղտնի ընկերակցութի՞ւն» էր միթէ նա, երբ գլուխը կորցրած կառավարութիւնը բանակցութիւնների մէջ էր մտել նրա հետ՝ կամենալով նրա անդամներին յանձնել մի քանի մինիստրական պորտֆէլներ։ Եւ միթէ այժմ այդ կուսակցութիւնը «գաղտնի ու ապօրինի ընկերակցութիւն» տիտղոսով մկրտելը ճիշտ նոյնը չէ՞, ինչ որ յայտնի առակում յիշված գայլի վարմունքը դժբաղդ գառնուկի հետ, որին լափելու նպատակով, գայլը կամենում էր նախ անպատճառ նրան մեղաւոր ճանաչել։

Ռ.

ԹՈՒՐՔԱՀԱՅ ՍՈՎԵԱԼՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

Ստացանք. 1) Թիֆլիսում, եղբարք Տէր-Մարգարեաններից—10 րուբլի, 2) Կարսից, Մ. Տէր-Սաղաթելեանից, ի յիշատակ Վ. Մուսթաֆեանի և փոխարէն պսակի—15 ր., 3) Յ. Զաթալպաշեանից և Ա. Ճանպէտեանից, ի յիշատակ Վ. Մուսթաֆեանի և փոխարէն պսակի—40 ր., 4) Պետերբուրգից, Յովսէփ Սվէչնիկեանից—11 ր. 60 կ., 5) Ֆերգանեան շրջանի Նամանգան քաղաքից, Յովսէփ Թումանեանից—5 ր., 6) Ռոստովից, եղբարք Խաթանասեաններից—20 ր., 7) Թիֆլիսում, տիկին Սոֆիա Ղազարեանից ի յիշատակ Վ. Մուսթաֆեանի և փոխարէն պսակի—25 ր., 8) Թիֆլիսում, Մովսէս Թաւաղեանից, ի յիշատակ Վ. Մուսթաֆեանի և փոխարէն պսակի—20 ր., 9) Համազասպ Սաֆրազեանից, նոյն նպատակով—20 ր., 10) Առաքել Աւագեանից, նոյն նպատակով—15 րուբլի, 11) Անդրկասպեան Ջեբէլ կայարանից, Նիկոլայ Տէր-Յովհաննիսեանից—5 րուբլի։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Թիֆլիսի նահանգապետը առաջարկել է քաղաքագլուխ Չերքեզովին, զինուորական դրութեան հիման վրա, անյապաղ պաշտօնից արձակել քաղաքային վարչութեան ծառայողներ՝ Մամուլովին և Գանկէվիչին։

◆ Թիֆլիսի ժամանակաւոր գեներալ-նահանգապետի կարգադրութեամբ յունվարի 12-ի գիշերը փակեցին «Անկախ Մամուլ» օրաթերթը, գրաւեցին տառերը և խմբագրութիւնն էլ կնքեցին։

◆ Վերջին ժամանակներս ցիրկի վերատեսուչ Նիկիտինը շարունակ սպառնական նամակներ էր ստանում փողի պահանջով։ Այժմ ոստիկանութիւնը պարզել է, որ մի խումբ, բաղկացած հինգ հոգուց, գլուխ ունենալով ատամնաբոյժ Արօնշտէյնին, այդ սպառնական նամակների հեղինակն է եղել։ Հինգն էլ ձերբակալված են։

◆ Դուշէթի բանտի նախկին կառավարիչ Մօլչանովը նշանակված է Ղազախի գաւառապետի օգնական։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան զինուորական ատեանը ալֆավիտով կազմել է այն երիտասարդների ցուցակը, որոնք այս 1908 թ. հոկտեմբերին կանչվելու են զինուորական ծառայութեան։ Ցուցակը մօտ օրերս կը կախվի քաղաքային վարչութեան ընդունարանում ի տես ընդհանուրի, և նրանք, որոնք այս տարի պէտք է վիճակ հանեն, բայց իրանց անունները չը կայ ցուցակում, պարտաւոր են այդ մասին յայտնել զինուորական ատեանին։

◆ «Зак.» լրագրին Նուխուց հաղորդում են, որ հայկական գիւղերում բուն է դրել սիֆիլիս հիւանդութիւնը։ Ղայաբաշի, Ջանարավանդ, Զարբեանդ գիւղերը համարեա լի են սիֆիլիս հիւանդներով։ Ղայաբաշի գիւղում, օրինակ, դպրոցում վարակվել են այնքան շատ երեխաներ, որ ուսուցիչը երեխաներին բաժանել է երկու խմբի՝ վարակվածներ և առողջներ, և վճռել է պարապել իւրաքանչիւր խմբի հետ առանձին-առանձին։ Ազգաբնակութեան տգիտութիւնն աւելի է զարկ տալիս այդ հիւանդութեան տարածման։ Հաղորդելով այս լուրը, լրագիրը իր կողմից աւելացնում է. «Հայկական լրագիրներում արդէն տեղեկութիւններ տպվեցին դրա մասին, բայց ո՛չ իշխանութիւնները, ո՛չ հասարակութեան ներկայացուցիչները մինչև օրս հարկաւոր ուշադրութիւնը չը դարձրին։ Ինչո՞ւ են սպասում։ Իւրաքանչիւր յապաղում խիստ և ծանրագին յանցանք է հանդիսանում ո՛չ միայն այդ գիւղերի ապերջանիկ և անպաշտպան ազգաբնակութեան վերաբերութեամբ, այլ և համայն երկրի։ Ահա ձեզ դարաւոր բիւրօկրատական խնամակալութեան պտուղները։ Ժողովուրդը կորչելու ճանապարհին է և ոչ ոք չը կայ, որ օգնութիւն հասցնէ նրան»։

◆ Թիֆլիսի 8-րդ ոստիկանատան պաշտօնեաները ահա երկրորդ օրն է, ինչ զբաղված են Խօսրօվի քարվանսարայի հրդեհի պատճառած վնասները հաշվելով։ Այդ աշխատանքի համար կը պահանջվի կրկին երկու օր։

◆ Թիֆլիսի ոստիկանապետի հարցմունքին՝ քաղաքային վարչութիւնը պատասխանել է, որ էլէկտրաքարշի տրամվայների տեխնիքական քննութիւնը սկիզբներում կատարում էին քաղաքային ինժեներները, իսկ ներկայ դէպքում, վարչութեան կարգադրութեան համաձայն, կը քննի ինժեներ Չախմախչեանը։

◆ Թիֆլիսի 10-րդ քաղաքամասի պրիստաւ Գիլատուան հեռացված է պաշտօնից այն պատճառով, որ նրա տուած վկայականով Թիֆլիսում պատուիրակ անցաւ Կարլ Չխեիձէն, որը և վերջում ընտրվեց երրորդ Պետական Դումայի անդամ։ Մինչ Չխեիձէն, իբրև քաղաքական յանցաւոր, իրաւունք չունէր իր անունը մտցնել Պետական Դումայի ընտրողների ցուցակում։

◆ Երկրագործութեան և հողային բարեկարգութեան գլխաւոր կառավարչի Կովկասի լիազօրը առաջարկել է գիւղատնտեսական ընկերութեան խորհրդին՝ կազմել Թիֆլիսի այգեգործական դպրոցի անցեալ տարվայ գործունէութեան հաշիւը և ներկայացնել մինչև այս տարվայ փետրվարի 1-ը։

◆ Լուրերին նայած, «Зак.» ասելով, Կովկասի Փոխարքայի դիւանատան գործավար իշխ. Մ. Ճավճավաձէն Կովկասի վարչութեան մէջ նոր պաշտօն է ստանալու։

◆ Մեզ հաղորդում են, որ «Свѣтъ» ընկերութեան բանուորների գործադուլի պատճառն այն է եղել, որ ընկերութեան տէրերը իրանց բանուորներին պահանջ են ներկայացրել, որ բանուորներին ընդունելու կամ արձակելու իրաւունքը ամբողջովին վերապահվի իրանց, տէրերին։ Բանւորի արձակման դէպքում պէտք է տան ոչ թէ երեք ամսվայ ռոճիկը, այլ լոկ երկու շաբաթվայ։ Բանւորները չեն համաձայնել այդ պահանջին և աշխատանքները դադարեցրել են։

◆ Հասցէների սեղանի պարտադիր որոշումների հիման վրա, Թիֆլիսի ոստիկանապետը դրամական տուգանքի է ենթարկել հետևեալ տնատէրերին. 1-ին թաղամասում՝ Պոտեօմկինին, 10 ր. 3-րդ թաղամասում՝ Պոտեմնային 10 ր., Սաֆնովին 10 ր., 4-րդ թաղամասում՝ Զուրաբովին 25 ր., 6-րդ թաղամասում՝ Կուլի-Ալի-Կալանտարովին 10 ր., 9-րդ քաղաքամասում՝ Մաղաթովին 15 ր., Պապայեանին 5 ր., 10-րդ քաղաքամասում՝ Կուրցին 10 ր., Տէր-Նիկողոսեանին 15 ր., Խվեդելիանուն 5., Սերիխին 3 ր., Պլենիչերին 20 ր., Երմօլովին 25 ր., Մադերին 15 ր., և Խարազովին 25 ր.,

◆ Այսօր, ցերեկվայ ժամը 12-ին, կովկասագիտական բարձր դասընթացքներում բուսականութեան մագիստրոս Ֆոմինը կը վերսկսի իր դասախօսութիւնները բուսականութեան մասին։

◆ Այսօր, յունվարի 13-ին, Զուբալովի ժողովրդական տանը տեղի կունենայ երկու դասախօսութիւն. 1) առաւօտեան ժամը 11-ից Իլ. Նակաշիձէն կը կարդայ վրացերէն — «Ամերիկացի Հէնրի Ջորջը հողային հարցի մասին». 2) ժամը 1-ից Ե. Թոփչեանը կը կարդայ հայերէն—«Սպառողական ընկերութիւնների մասին»։ Տոմսակները 5 և 10 կոպ.—10 և 12 ժամից։

◆ Պետական հաստատութիւնների վրա ներկայումս ջրի պարտք կայ մօտ 100,000 ր.։ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը յանձնարարել է հաշուապահ Մարգարեանին բանակցութիւններ սկսել այդ հաստատութիւնների հետ, որ վճարեն քաղաքին հասանելիք պարտքը։

◆ Թիֆլիսի ոստիկանապետը յատուկ քննիչ մասնաժողով է ընտրել՝ թաղական վերակացութեան համար թեկնածու գրվածներին քննութեան ենթարկելու համար։ Երեք օրվայ ընթացքում մասնաժողովը քննել է 24 հոգու, որոնցից 20-ը բռնել են քննութիւն։

◆ Պտղաբուծութեան ընկերութեան Անդրկովկասի բաժանմունքի նիստը նշանակված է յունվարի 18-ին։

◆ Ախալքալաքից «Кавказъ» լրագրին հեռագրում են, որ յունվարի 10-ին, երեկոյեան, Բալանտա գիւղում, ուր գտնվում էին «կարմիր հարիւրեակները», հրացանաձգութիւն է տեղի ունեցել վերջինների և ոստիկանական պահակախմբի մէջև, որի ժամանակ վիրաւորվել է պահակ Գրիգորեանցը։ Չարագործները, օգտվելով մթութիւնից և տեղի լեռնային դրութիւնից, անյայտացել են։

◆ Մցխէթի պատմական վանքի վերանորոգութեան համար արդէն յատկացված է 31,000 րուբլի։ Մասնաժողովը այժմէն ձեռնարկել է բանակցութիւններ սկսել գանազան կապալառուների հետ։

◆ Գանձակի նահանգական վարչութիւնը Փոխարքայի դիւանատան պահանջի համաձայն, ներկայացրել է պարսիկ զաբիականների այն աւազակախմբերի և նրանց պարագլուխների ցուցակը, որոնք շարունակ յարձակումներ են գործում նահանգի խաղաղ ազգաբնակութեան վրա սահմանագլխային գաւառներում։

◆ Գանձակի նահանգի Ղաշար գիւղի շինական հասարակութիւնը կովկասեան գլխաւոր իշխանութեան առաջ միջնորդութիւն է յարուցել, որ 7000 րուբլի նպաստ տրվի կործանված մզկիթը վերանորոգելու համար։ Այս միջնորդութիւնը մերժված է կովկասեան իշխանութեան մօտ այդօրինակ նպաստներ տալու միջոցներ չը լինելու պատճառով։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Յունվարի 10-ի գիշերը, Դեսիժոնովսկի հրապարակում, Զիկովանու տանը, Գէորգ Յակոբեանի գինետանը յանկարծամահ եղաւ Թիֆլիսեցի չարչի Խէչօն։ Նրա դիակը ուղարկված է Թիֆլիսի Միքայէլեան հիւանդանոցը։

◆ Յունվարի 11-ին, երեկ. ժամը 7-ին, Ակիմովսկի փողոցում, հրէական սինագոգից ոչ հեռու, երբ անցնում էր Թիֆլիսեցի Գէորգ Ջավախովը, որ ապրում է Օկօնովսկի փողոցում, երեք տեղացիներ, ատրճանակներով զինված, յարձակվեցին նրա վրա և խլեցին նրանից 264 րուբլի փող, արծաթէ գօտին՝ 60 ր. արժողութեամբ, արծաթէ ժամացոյցը՝ 23 ր. արժողութեամբ, մետաքսէ թաշկինակը և «Սմիտ և Վիսօն» սիստեմի ատրճանակը, որի համար նա ունէր թոյլտուութեան վկայական, և կատարելով այդ կողոպուտը, չարագործները, ոչ ոքից չը նկատվելով, փախան։

◆ Ոստիկանութիւնը ձերբակալել է յունվարի 5-ին Թիֆլիսեցի Յովսէփ Մուրադեանի վրա յարձակվողներից մէկին, որի անունն է Գեորգի Սարգսեան։ Նրան յանձնել են դատաստանական իշխանութեան ձեռքը։

◆ Յունվարի 11-ին, Վերիկօկինեաժսկի փողոցում, երկու անյայտ մարդիկ մտնելով Վերայի կամուրջի կապալառու Կարապետ Միրզայեանի բնակարանը, արծաթ ծախելու պատրուակով, խլում են նրանից 2000 րուբլի և անյայտանում։

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Բագուի ոստիկանապետ նշանակված է հեծելազօրի պահեստի գնդապետ Բուշէնը։

◆ Ստատիստիքական տեղեկութիւնների համաձայն, Բագուի քաղաքապետութեան մէջ, 1907 թ. նոյեմբերի 1-ից հիւանդացել են խօլերայով ընդամենը 168 հոգի, որոնցից 96-ը մեռել են։ Խօլերայի բարակներում եղել են ընդամենը 40 հիւանդներ, որոնցից 25-ը մեռել են։ Հիւանդների ամենաշատ թիւ տուել են հետևեալ փողոցները. Սուրախանսկայա, Ստարո-Կլադբիշչենսկայա, Պերսիդսկայա, Կրէպօստնայա և Շեմախինսկայա։ Բակտէրիօլօգիական քննութիւն խօլերայի ամբողջ շրջանում կատարվել է 153 անգամ։

◆ Վերջին ժամանակներս քաղաքում շրջում են ինչ-որ շանտաժիստներ, որոնք դրամներ են ժողովում իբր քաղաքական աքսորականների համար։ Նրանց թակարդն են ընկել արդէն մի քանի դիւրահաւատ մարդիկ։

◆ Յունվարի 9-ին, «Պետերբուրգի դէպքերի» յայտնի տարեդարձի օրը, սպասում էին, որ ընդհանուր գործադուլ կը լինի. բայց գործը վերջացաւ նրանով, որ մի քանի աշակերտներ այդ օրը դպրոց չը գնացին։ Առաւօտվանից քաղաքում շրջում էին զօրամասեր։

◆ Բալախանի-Սաբունչի ոստիկանութեան տեղեկութիւնների համաձայն, մինչև յունվարի 4-ը գործադուլ էին անում և պահանջներ են ներկայացրել հետևեալ ֆիրմաների բանուորները. Շամսի Ասադուլաեվ 450 հոգի, աշխատանքները դադարեցրել են դեկտեմբերի 17-ից. Բագուի նաւթային ընկերութիւն՝ 2000 հոգի—դեկտեմբերի 20-ից։ Դեկտեմբերի 6-ից առ 2-ն յունվարի ընդամենը պահանջներ են ներկայացրել 1307 բանւորներ։ («Б. Э.» և «Касп.»)

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

◆ Պետական կօնտրօլը ներկայումս քննութեան է ենթարկում առևտրական նաւատորմի դրութեան հարցը։ Կամաւոր նաւատորմը ահագին վնասներ է կրում։ Անցած տարի նա վնասվել է մօտ 400 հազար րուբլի, այս տարի՝ 500 հազար, այնպէս որ նրա դրութիւնը ամենևին չէ արդարացնում այն հոգատարութիւնը, որ ցոյց է տալիս նրան պետական գանձարանը տարեկան նպաստներ յատկացնելով։ Մտադրութիւն կայ կամաւոր նաւատորմի ամերիկական գիծը վերացնել և գանձարանից տրվող նպաստն էլ պակասեցնել։ («Р. Сл.»)

◆ Ինչպէս յայտնի է, ռուսաց սինօդը կոմս Լեվ Տոլստոյին բանադրել էր։ «Петербургская Газ.» լրագրի ասելով, սինօդը այժմ վերաքննել է այդ հարցը, և մեծամասնութիւնը ցանկութիւն է յայտնել, որպէսզի վերացվի այդ բանադրանքը։

◆ Յունվարի 4-ին Պետերբուրգի ֆաբրիկանտների և գործարանատէրերի ընկերութիւնը քննել է այն հարցը, թէ ինչ միջոցներով հակադրել բանւորական գործադուլին, որը սպառնում է մի քանի գործարաններում։ Ժողովը եկել է այն եզրակացութեան, որ պէտք է ղեկավարվել նախկին միջոցներով, այն է՝ արձակել գործից այն բանւորներին, որոնք կը մասնակցեն գործադուլին։ («Нов. Вр.»)

◆ Ներկայումս Պետերբուրգում գտնվող պրոֆ. Ռադեցկին խնդրամատոյց է եղել թոյլտուութիւն ստանալու ժողովրդական առողջապահութեան հարցերի քննութեան համար համառուսական ընդհանուր ժողով գումարելու նպատակով։ Որոշված է, եթէ թոյլտուութիւն ստացվեց, ժողովը հրաւիրել 1908 թւի մայիսին։ («Р. Рд.»)

◆ Մինիստրների խորհրդի որոշման համաձայն, չափահասութեան վկայական ստանալու համար քննութիւնների նոր ժամանակամիջոցներ են սահմանվել։ Այսուհետև քննութիւնները կատարվելու են ոչ թէ մի անգամ, ինչպէս որ կատարվում էր, այլ տարեկան չորս անգամ։ («Р. Сл.»)

◆ Միտրոպոլիտ Անտոնիին բժշկող պրոֆեսորներ Մօղեստոֆն ու Անդրէյեվը խորհուրդ են տալիս նրան գնալ Կովկաս բժշկվելու։ Միտրոպոլիտը համաձայնվել է պրոֆեսորների առաջարկին և փետրվարի վերջը, ոչ ուշ մարտի սկիզբներից, կը ճանապարհվի Կովկաս։ Համառուսական եկեղեցական ժողով հրաւիրելու պարտականութիւնները կը յանձնարարվին միտրոպօլիտ Վլադիմիրին։ («Сег.»)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Արմաւիր, 4 յունվարի

Երկու շաբաթ առաջ՝ դեկտեմբերի 20-ին մեռաւ Արմաւիրի հայ օրիորդաց դպրոցի ուսուցչուհի տիկին Պեղեգէ Սիմէօնեան։

Հանգուցեալ տ. Պեղեգէ, զգալով իր մահվան մօտալուտ ժամը, յանձնարարեց ինձ իբրև իր ամուսնու՝ լրագրութեան միջոցով հրատարակել Խրիմեան Հայրիկի կրթական ֆոնդին վերաբերեալ հետևեալ եղելութիւնը։

1895 թւին, երբ ամենայն հայոց կաթողիկոս Խրիմեան Հայրիկը Ռուսաստանից վերադառնալիս այցելեց Ախալցխան, քաղաքի հայ ազգաբնակութիւնը, ինչպէս ամեն տեղ, էկստազի հասած ոգևորութեամբ և ցնծութեամբ ընդունեց իր սիրելի Հայրիկին։ Հայ կինն էլ մասնակցում էր այդ օվացիաներին։

Ուսուցչուհի Պեղեգէ Մարտիրոսեան-Սիմէօնեան՝ կամենալով սիրելի Հայրիկի մուտքը Ախալցխա յաւերժացնել տեղացի հայուհիների հետ միասին մի որևէ բարեգործական գործողութեամբ, անուանական թերթով ժողով հրաւիրեց Ախալցխայի գիտակից հայ տիկիններին և օրիորդներին՝ խորհրդակցելու և մի նուիրաբերութեամբ նպաստելու վերոյիշեալ նպատակի իրագործմանը։

Կանանց ժողովը որոշում է Ախալցխայի հայ կանանց շրջանից մի դրամագլուխ կազմել, որը պիտի ծառայէր իբրև հիմք Խրիմեան կրթական ֆոնդի և այդ անձեռնմխելի դրամագլխի տոկոսով օգնել հայ ուսանողուհիներին միջնակարգ դպրոցներում՝ «Խրիմեան սանուհիներ» անուանելով նրանց։ Կանանց շրջանից մի օրվայ ընթացքում ստացվում է մօտաւորապէս հինգ հարիւր րուբլի (500 ր.)։ Բարեյաջող պայմանների բացակայութեան և դրամագլխի նուազութեան պատճառով անորոշ ժամանակով յետաձգվում է նպատակի գործադրութիւնը։

1905 թւից մինչև ներկայ թւականը, որ անում է 12 տարի, այդ գումարը շահեցվում է Ախալցխայի յայտնի վաճառական պ. Կարապետ Մարուքեանի մօտ։ Պարտամուրհակը գրվում է օր. Պեղեգէ Մարտիրոսեան-Սիմէօնեանի, տիկին Սոֆիա Յակոբջանեանի, օր. Եւպրաքսէ Սողոմոնեան-Գնունու և տիկին Եղիսաբէթ Մամիկոնեան-Զաթալբաշեանի անուններով։ Առաջին երկուսը արդէն մեռած են, մնում են վերջին երկուսը։ Պարտամուրհակը պահվում է տիկին Զաթալբաշեանի մօտ։

Արդ, 12 տարվայ ժամանակամիջոցում պէտք է որ 500 րուբլուց ամենահամեստ վաճառականական տոկոսով հանդերձ գոյացած լինի հազար րուբլի (1000 ր.), եթէ ոչ աւելի։

Պէտք է խոստովանել, որ ազնիւ վաճառական պ. Մարուքեանը դրամի կարիք չունենալով, բոլորովին հրաժարվում էր յանձն առնել գումարի շահեցողութիւնը, բայց առանձնապէս յարգելով Զաթալբաշեանների խնդիրը և աչքի առաջ ունենալով նպատակի վեհութիւնը՝ չէ մերժում առաջարկութիւնը և հիմնադրամի շահեցողութիւնը շարունակվում է նրա մօտ մինչև այժմ։

Հանգուցեալ տիկին Պեղեգէն իբրև մինը Խրիմեան ֆոնդի կազմութեան սկզբնապատճառներից, իր հիւանդութեան վերջին օրերում ցանկութիւն յայտնեց այդ գումարը յանձնել ի պահեստ մի որևէ ազգային ապահով դպրոցական հաստատութեան — հոգաբարձութեան, կամ մի որևէ ազգային կօլլեգիալ հաստատութեան—կօնսիստօրիային, սինօդին նայլն։

Որովհետև Խրիմեան ֆոնդի խնդիրը արծարծվում էր լրագրութեան մէջ, ցանկալի էր իմանալ նաև մամուլի կարծիքը այդպիսի գումարների պահեցողութեան և գործադրութեան մասին։ Մասնաւոր անձանց անունով գրված պարտամուրհակները՝ նրանց մահվան դէպքում կարող են կորստի ենթարկվել։ Հետաքրքիր էր նաև տիկին Զաթալբաշեանի կարծիքն իմանալ այդ առթիւ։ Նրա չորս աշխատակից ընկերուհիներից երկուսն արդէն մեռած են։ Պարտամուրհակը նրա մօտ է։ Վերջացնելով մենք բոլորս էլ մահկանացու ենք։ Ցանկալի է նաև 12 տարվայ ընթացքում գոյացած հիմնադրամի քանակութեան հաշիւը կարդալ լրագիրներում։

Ուսուցիչ Աղ. Սիմէօնեանց

—

Թիֆլիս, 12 յունվարի

Ի յիշատակ հանգուցեալ Վահրամ Մուսթաֆեանի, փոխարէն պսակի, նուիրում եմ ի նպաստ թիւրքահայ սովեալների 15 րուբլի։

Գալուստ Սաֆարեանց

Էջմիածին, 5 յունվարի

Խնդրում եմ յարգելի խմբագրութեանդ բարեհաճել երկտողիս մի անկիւն շնորհել «Մշակի» մօտակայ համարներից մէկում։

Անցեալ 1907 թւականին Պետերբուրգից տիկին Զաբէլ Բերբերեանից (այժմ Զաւրեան) երկու նուագումով ստացայ մի հազար երեք հարիւր (1300) րուբլի, առաջին անգամ 300 րուբլի, հանգանակված տեղական հայ գաղութի մէջ, իսկ երկրորդ անգամ 1000 րուբլի իր անձնականից։ Թէ մէկ և թէ միւս գումարը տիկին Զաբէլ իր մասնաւոր նամակներով դնում է իմ տրամադրութեան տակ։ Այդ գումարից 300 րուբլին ես յատկացրել եմ իր ժամանակին Ապարանի Սաչլու գիւղում դպրոցական շէնք կառուցանելու համար և ստացել հոգաբարձութիւնից ստորագրութիւն ու տիկնոջ յայտնել ի գիտութիւն գումարի գործադրութեան մասին։ Իսկ 1000 րուբլի յատկացրի Վաղարշապատում բացվելիք հիւանդանոցի օգտին։ Բայց որովհետև հիւանդանոցի հարցը դեռևս իր սկզբնական վիճակի մէջն է, ես, ի խոյս գանազան թիւրիմացութիւններից և վտանգներից, բարւոք համարեցի վերոյիշեալ գումարը դնել Էջմիածնի սինօդի գանձարանը, իբրև անձեռնմխելի աւանդ, ի պահ, խնդրելով վերածել այն պետական տոկոսաբեր թղթերի և տոկոսները տարէ-տարի աւելացնել մայր գումարի վրա, մինչև որ հիւանդանոցի հարցը դրական լուծումն ստանայ, երբ ես, համաձայն նուիրատու բարեգործ տիկնոջ ցանկութեան, ընտրվելիք յանձնաժողովի գործակցութեամբ կը գործադրեմ հիւանդանոցի բացման համար։

Յայտնելով իմ խորին շնորհակալութիւնը յարգելի տիկին Զաբէլին, բարեգործ անձանց ուշադրութիւնն եմ հրաւիրում Վաղարշապատում բացվելիք հիւանդանոցի կարևորութեան վրա, որ տակաւին դրամական օժանդակութեան կարօտութիւն ունի։

Յուսիկ վարդապետ

ՄԱՄՈՒԼ

Շօշափելով Խրիմեանի անունով ֆոնդ հիմնելու հարցը, Ամերիկայի «Ձայն Հայրենեաց» թերթը ասում է, թէ «յղի լեռը ծընաւ մուկ չնչին»։ Եւ իր կողմից հետևեալ կարծիքն է յայտնում.

Ստոյգ է թէ Թուրք կառավարութիւնը չը պիտի թոյլատրէ ոևէ բարձրագոյն վարժարանի հիմնարկութիւնը Թիւրքահայաստանի ոևէ կողմը։ Ասկէ զատ՝ աչքի առջև ունենալու ենք որ ներկայիս հարկեցուցիչ անհրաժեշտութիւնը, Հայաստանի ժողովրդին գէթ մէկ մեծ մասին համար, միայն վարժարանը չէ։

Բուք բորան հայրենի երկրին սարերուն և հովիտներուն մէջ։ Ձմեռ է, ահաւոր սովը անտիրական թշուառները հազարաւորներով իր ցուրտ թևերուն տակ կը թաղէ։

Հայրիկը մինչդեռ կենդանի էր, աւերակ երկրին ծխացող փլատակներուն վրայ սփոփիչ շունչն եղաւ և տառապողներու սրտերուն մէջ յոյսի կայծը միշտ վառ պահեց։ Հիմա անդարձ մեկնած է ան ու իր որբացած զաւակները կիսամերկ, խեղճ, անօթի՝ պէտք ունին ապրելու անհրաժեշտ միջոցներուն և մխիթարութեան։

Ամերիկահայ գաղթականութիւնը, առանց առակին լեռին նմանելու, կուզէ իսկապէս Հայրիկի յոգնած ոսկորներուն հանգիստ տալ իր գերեզմանին մէջ.

Ամերիկահայ գաղթականութիւնը կուզէ՞ ապարդիւն պոռոտախօսութիւններու, ամուլ ցուցամոլութեան վերջ մը դնելով Հայրիկի պաշտելի հայրենասիրութեան հանդէպ իր ունեցած հիացումը ապրող ոյժ մը ընել,—թող փութա, ուրեմն, եղբայրական սիրոյ, ազնիւ այլասիրութեան լեզուն ձեռք մը երկնցնել բնութեան անողոք քմահաճոյքներուն, բռնակալութեան անգութ կեղեքումներուն և սովին ակիչ արհաւիրքներուն ենթարկված հայրենիքի տարաբախտներուն։

*

Մի ուրիշ ամերիկահայ թերթ՝ «Ազգը», խօսելով նոյն ֆոնդի մասին, նոյնպէս այն կարծիքն է յայտնում, թէ ներկայ պայմաններում անգործնական և անիրականանալի է Վարագի վերականգման գաղափարը, որովհետև թիւրք կառավարութիւնը չի թոյլատրի Վարագի մէջ կրթական գործունէութեան վերահաստատումը։

Լրագիրը խորհուրդ է տալիս Հայրիկի յիշատակին հիմնել արտասահմանում ազգային սնդուկ ընդհանուր կամ ազգային ֆօնդ և ընդդէմ չէ, որ այդ ֆոնդի գումարները պահվեն ազգային վստահութիւն վայելող անձերից կազմված մի յանձնաժողովի, օրինակ, Կահիրէի բարեգործական ընդհանուր միութիւն գանձարանին մէջ։

Ինքնըստինքեան ակներև է, որ կուսակցական, այն էլ նեղ-կուսակցական հողի վրա դրված որևէ մի ֆոնդի հաստատութիւնը չէ կարող ողջունվել ամբողջ ազգի կողմից, ինչպէս և տեղի ունեցաւ մեզ մօտ, երբ այդ ֆոնդը հիմնելու գործին գլուխ կամեցան կանգնել մարդիկ, որոնք վստահութիւն չէին կարող ներշնչել ազգին իրանց ազգամիաս և հակա-սօցիալական վընասակար գործունէութեամբ։

*

«Нашъ Вѣкъ» թերթի մէջ Իւրի Վեսելօվսկին, տալով Շահազիզի մահացուցակը, հետևեալն է ասում.

«Լևոնի Վիշտ» բայրոնական և մերկացողական պօէմայի և բազմազան լիրիկական ոտանաւորների հեղինակ, հրապարակախօս, երբեք չը դաւաճանած 60-ական թւականների իդէալներին, մինչև իր կեանքի վերջը արձագանք տուող բոլոր հրատապ կենսաբեր հարցերին, լուսաւոր և մարդասէր մանկավարժ, 35 տարի աշխատած Լազարեան ճեմարանում Շահազիզը հանդիսանում է ամենահամակրելի կուլտուրական գործիչներից մէկը, որ օգնեց իր ազ-

գին անմեղ, անթիւն անշարժութիւնից եւրոպական քաղաքակրթութեան պրինցիպներին: Անկեղծօրէն նուիրված հայ ժողովրդին, բոլորովին զերծ շովինիզմից և ազգայնական ինքնապաշտումից, Շահազիզը յաճախ դուրս էր գալիս անխնայ մերկացնող այն ամենի, ինչ որ կոպիտ, անգութ, յետամնաց կարելի էր գտնել հայ կեանքի մէջ»:

Ապա Իւրի Վեսելօվսկին, յայտնելով որ Շահազիզի բանաստեղծութիւններից մօտ 40 հատը թարգմանված են ռուսերէն, յիշում է, որ նրա մի ոտանաւորն էլ թարգմանված է ռուսերէն, գերմաներէն, լատիներէն, յունարէն, արաբերէն և թիւրքերէն:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՂՈՒԱԾՔՆԵՐ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐԻՑ

—

Պոլսոյ հանրածանօթ բարեսէր Յովհաննէս էֆ. Ալլահվէրտի որոշած է, կըսուի, ի յիշատակ իր վաղամեռիկ որդւոյն «ափարթման» մը շինել և եկամուտին կէսը Փանկալթիի ս. Յակոբայ հիւանդանոցին, կէսն ալ ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ վարժարանին յատկացնել: Շինութեան ծախքը 6000 ոսկի կենթադրուի:

Ռ. Պէրպէրեանի ծննդեան և անուան տարեդարձին առիթով նոյ. 9-ին հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է Իւսկիւտարի ս. Խաչ եկեղեցիին մէջ և սգահանդէս մը Պէրպէրեան վարժարանին մէջ:

Իզմիրցի այրի տիկին Րոզինա Պապըրճեան և որդիները իրենց ամուսնին և հօր յիշատակին ի պատիւ փառաւոր ժամակապարտեզ մը նուիրած են տեղւոյն հայերուն:

Եփրատ կոլէջի ուսուցչական մարմինը և ուսանողութիւնը խոստացած են տեղւոյն ամերիկեան գործարանին մէջ գեղակերտ գորգ մը պատրաստել տալ և Կիլիկիոյ կաթողիկոսին նուիրել ի յիշատակ Ն. ս. օծութեան այցելութեան: Հայրապետն ալ իր մեծադիր լուսանկարէն օրինակ մը նուիրած է կոլէջին՝ ինքնագիր սա մակագրութեամբ. «Եփրատ կոլէջին Խարբերդու, ի նշան համարման և համակրանաց»:

ՔԱՂՈՒԱԾՔՆԵՐ

(Հեռագրական)

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Յունվարի 9-ին, Պետական Դումայի նախագահի նախագահութեամբ, կայացաւ ժամանակաւոր յանձնաժողովների և բաժինների նախագահների խորհրդակցութիւնը այն հարցի առիթով, թէ Դումայի մօտակայ ընդհանուր ժողովներում պարապմունքների առարկաները որոնք են լինելու: Նախագահը յայտնեց, որ յանձնաժողովները, թողած աւելի կարեւոր և նշանակալից օրինագծերը, զբաղվում են աւելի մանր գործերով:

ԼՈՆԴՈՆ: «Թայմս» լրագրին հաղորդում են Սան-Ֆրանցիսկօյից, որ Պորտլանդից (Օրէգոնի նահանգ) տեղեկութիւններ են ստացվել, որ ձերբակալել են երկու ճապոնացիների, որոնք կասկածվում են լրտեսութեան մէջ:

Սան-Ֆրանցիսկօյում ապրող ճապոնացիները շատ յուզված են: Ճապոնացիներից շատերը ձեռք են բերում ատրճանակներ: Շատ առեւտրականներ հապճեպ աւարտում են իրանց գործերը:

ԼՈՆԴՈՆ: «Րէյտէրի գործակալութեան» Տօկիօյից հաղորդում են, որ արտաքին գործերի մինիստր Հայաշին իր հետ զրուցող թղթակցին ասել է, որ կառավարութիւնը մտադիր է, երբ Միացեալ-Նահանգները դիմեն գաղթականութիւնը արգելել, փակել գաղթականութեան մուտքը Ամերիկա:

Յորդառատ անձրեւների շնորհիւ բերքը բաւական լաւացաւ:

Հացի գները իջան, բայց և այնպէս կառավարութեան օգնութեան կարօտ մարդկանց թիւը հասնում է 314 հազարի: («Ռ.»)

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 Թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ ԵՆ
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.
Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—$9^1/_2$—10 ժ. աչքի, ներքին և ներարդային:
ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ Ե. Կ. ԽՕԴՆԵՎԱ—$9^1/_2$—2 ժ. ատամի հիւ.
Զ. Ի. ԲԱՔԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.
Ա. Մ. ՓՈՒԴԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահատ.
Կ. Ի. ԳԶԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի:
Ա. Գ. ՀԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—$1^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԱ—$1^1/_2$—2 ժ. մանկաբարձութեան:
Գ. Յ. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—11—12 ժ. կանանց և մանկաբարձութեան:
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Ա. Յ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ., վեներական, միզասեռ և մորթու հ.
Վճարը 50 կ.: Չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կոնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ԱՆԴՐԿՈՎԿ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐԻ
ՁՄԵՌԱՅԻՆ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ
(Նշանակված են Թիֆլիսի ժամերով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ
ԲԱԳՈՒ (Գանձակ, Եւլախ)
Արագ—գիշ. 12 ժ. 28 ր., Գանձակ—գիշ. 5 ժ. 42 ր., Եւլախ—առաւ. 7 ժ. 19 ր., Բագու—ցեր. 2 ժ. 43 ր.: Պոստ.—երեկ. 9 ժ. 41 ր., Գանձակ—գիշ. 4 ժ. 13 ր., Եւլախ—առ. 6 ժ. 27 ր., Բագու—ցեր. 5 ժ. 39 ր.: Մարդատար—ցեր. 7 ժ. 53. ր., Գանձակ—ցեր. 2 ժ. 10 ր., Եւլախ—ցեր. 4 ժ. 21 ր., Բագու—գիշ. 1 ժ. 50 ր.:
ԲԱԹՈՒՄ (Փօթի, Միխայլօվօ, Ռիօն)
Մարդատար (№ 7).—առ. 10 ժ. 58 ր., Փօթի—ցեր. 1 ժ. 30 ր., Միխայլօվօ—ցեր. 2 ժ. 58 ր., Ռիօն—երեկ. 7 ժ. 21 ր., Բաթում—գիշ. 12 ժ. 10 ր.: Պոստ.—առ. 9 ժ. 15 ր., Փօթի—ցեր. 11 ժ. 49 ր., Միխայլօվօ—ցեր. 1 ժ. 19 ր., Ռիօն—երեկ. 5 ժ. 47 ր., Բաթում—գիշ. 10 ժ. 45 ր.: Մարդատար (№ 5)—գիշ. 11 ժ. 22 ր., Փօթի—գիշ. 1 ժ. 57 ր., Միխայլօվօ—գիշ. 3 ժ. 20 ր., Ռիօն—առ. 7 ժ. 41 ր., Բաթում—ցեր. 12 ժ. 27 ր.:
ԵՐԵՒԱՆ (Ալէքսանդրօպօլ)
Ալր.-մարդ.—ցեր. 3 ժ. 16 ր., Ալէքսանդրօպօլ—գիշ. 2 ժ. 30 ր., Երևան-Ուլուխ. առ. 8 ժ. 22 ր.: Պոստ.—գիշ. 1 ժ. 8 ր., Ալէքսանդրօպօլ—ցեր. 11 ժ. 53 ր., Երևան—Ուլուխ.—ցեր. 5 ժ. 35 ր., Նախիջևան—գիշ. 12 ժ. 32 ր., Ջուլֆա—գիշ. 2 ժ. 35 ր.:
ԲԱԳՈՒԻՑ (Պետերբուրգի ժամանակով)
Մարդատար—առ. 4 ժ. արագ—ցեր. 4 ժ. 4 ր.: Պոստ.—ցեր. 11 ժ. 23 ր.:
ԲԱԹՈՒՄԻՑ—Մարդ.—առ. 10 ժ. 38 ր.: Պոստ.—առ. 6 ժ. 49 ր.: Մարդատ.—ցեր. 5 ժ. 46 ր.:
ԵՐԵՒԱՆ-ՈՒԼՈՒԽԱՆԼՈՒԻՑ — Պոստ.—առ. 1 ժ. 58 ր.: Ապրանք.-մարդատար—գիշ. 1 ժ. 50 ր.:
ՋՈՒԼՖԱՅԻՑ—Պոստ. գիշ. 4 ժամին: Մարդ.-ապրանք.—ցեր. 3 ժ. 21 ր.:
ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ — Պոստ.—7 ժամին Մրդ.-ապրանք.—6 ժ. 58 ր.:

Լոյս տեսաւ
„ԵՐԿՐԻ ՁԱՅՆԸ“
(№ 1)
հետեւեալ բովանդակութեամբ.
Սօցիալիստական թէ դեմօկրատական — Տ. Զաւեն
Անգլիայի դերը ռուս-թրքական պատերազմի մը մէջ — Ալիս
Թիւրք կայսրութեան ընդդիմադիր կուսակցութիւնների կոնգրէսի յայտարարութիւնը
Ծանուցագիր մը պետութիւններուն — Սաքաենդին
«Հայրիկեան» ֆոնդի ժողովը — Հանդիսական
Ի՞նչպէս գործադրել «Հայրիկեան» ֆոնդը — Ա. Նազարեթեան
Մամուլի շուրջը
Գրական և գեղարուեստական (Երգրումլըլարըն Թիւրքիւսիւ. Երզրումցիներուն երգը)
Թղթակցութիւններ
Նամակներ Կարնից — Կարեն
Ծայրագաւառներում
I Արաբներ
II Մակեդոնացիներ
III Քիւրդեր
Կուսակցութիւնների շուրջը
Ի՞նչ է կատարվում երկրում
Երզրումի դէպքերուն շուրջը

Պարսկահայաստակ
Ջհանգիր Մնացականեան Մելիք-Միրզայեանին իմ և եղբօրս՝ Աւետիք Արզումանեանցի կողմից տրված
հաւատարմագրերը
1907 թ. նոյեմ. 15-ից
ոչնչացված են
Կարապետ Արզումանեան
3—2

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
ԼԵՒՈՆ ՄԵԼԻՔ-ԱԴԱՄԵԱՆՑԻ
ԻՄ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ԲԱՐՈՅԱՊԷՍ ԸՆԿԱԾ
և
ԱՄԵՆՔԻՑ ԱՐՀԱՄԱՐՀՈՒԱԾԻՆ
276 մեծադիր եջ, գինը 50 կոպ.
Դիմել Թիֆլիսի և թէ այլ տեղերի գրավաճառներին, որոնց մօտ կարելի է ստանալ նաև հեղինակի միւս աշխատութիւնները, և կամ ուղղակի հեղինակին՝ Тифлисъ, Орбеліановская, № 24, Левону Вардани Меликъ Адамянцу.
Կ. 5—4

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ
(Ջեռնարկ ծայրերի և դաստիարակչուհիների համար)
Ս. Վ. ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ-ԵՐԿԱՅՆԱԲԱԶՈՒԿԻ
Գինն է 1 r. 50 կ.
Միքայէլեան փողոց № 138
20—17

ԲԺԻՇԿ
Գ. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
Ներքին եւ երեխայոց, առանձնապէս ստամոքսի եւ աղիքների հիւանդութիւններ:
Ընդունելութիւն ամէն օր | 12—1 ժ. առաւօտեան, 5—7 ժ. երեկոյեան
Միքայէլեան փողոց տ. Ճավճավաձէի № 36.
(ա. օ.) 100—85

ԲԺԻՇԿ
Ա. Միքայէլեանց
Ընդունում է հիւանդներին. մասնագիտութիւն՝ սիֆիլիս, միզային, վեներական և մորթու հիւանդութիւններ. առաւօտեան 12—2 ժ., երեկ. 5—7 ժ., Սօլօլակ, Բեհբութեան փողոց № 33:
(ա. օ.) 100—85

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ
Վերադարձաւ Կովկասի հանքային ջրերից և վերսկսեց ընդունելութիւնը ներքին և ջղային հիւանդների, առաւօտ. 9—12 ժ., երեկ. 5—7 ժամ:
Միքայէլեան փողոց, № 27:
(Ե. Հ. Շ. Կ.) 50—45

ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՈՆ
ԱՐՏԻՍՏԻԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ
Հայ դերասանական ընկերակցութիւնը
Երկուշաբթի, յունվարի 14-ին
Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ բենեֆիսին
կը ներկայացնէ
Առաջին անգամ Վ. Սահառունու նոր պիէսը
ԿԱՐՄԻՐ ՄԱՐԴԸ
Դրամա 5 գործ.
I Հարէմը.—II Գիւղը.—III Ոգի աղջիկը.
IV Տերրորը.—V Կարմիր մարդու պալատը.
Սկիզբը ժամը 8-ին
Մասնակցում է ամբողջ խումբը
Տոմսակ ոչ ոքի չէ ուղարկվում
Կոնտրամարկա չէ տրվում
Կողմնակի անձանց մուտքը բեմի ետև խստիւ արգելված է:
(Հ. Շ. Կ.) 3—3

Ներկ. № 3
Հաւլաբարի թատրօն
(Նախկին Արաքսեանի)
Յունվարի 13-ին
ՀԱՅ ԲԵՄԻ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐԸ
կը ներկայացնեն
I
ՇՈՒՇԱՆԻԿ
Պատ. դրամա 3 գործ. հեղ. Կարինեանի
II
Դալալ Ղադօ
Վօդ. 1 գործ. հեղ. Տէր-Գրիգորեանի
Մասնակցում են. տ. Զաբէլ, օր. Անահիտ, պ. պ. Միրզայեան, Տէր-Առաքելեան, Սանթուրճեան, Ղազարեան, Սափարեան, Նոնիկեան և ուրիշ.
Տեղերի գները 1 ր. 50 կ. մինչև 30 կոպ.
Սկիզբը 8 ժամին երեկոյեան
Ռեժիսեօր՝ Միրզոյեան
Հերթ. կարգադրիչ՝ Տէր-Առաքելեան

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ
Թիֆլիսի ժողովարանի աւագների խորհուրդը յայտնում է ի գիտութիւն պ. պ. անդամների, որ ժողովարանի կանոնադրութեան 25-դ և 28-դ կէտերի հիման վրա, այս յունվարի 15-ին տեղի կունենայ տարեկան ընդհանուր ժողով, հետեւեալ հարցերը քննելու համար. 1907 թ. հաշիւ, 1908 թ. նախահաշիւ հաստատումը, վերստուգիչ յանձնաժողովի զեկուցումը, ընտրութիւն աւագների և վերստուգիչ յանձնաժողովի անդամների, և մի քանի ընթացիկ հարցեր:
Ընդհանուր ժողովից յետոյ կը կայանայ ընթրիք 1 րուբլի վճարով, առանց գինու:
Ընդհանուր ժողովի սկիզբն է երեկոյեան ժամը 8-ին:
(13, 16) 2—1

Թիֆլիսի Վարկային Ընկերութեան Վարչութիւնը
սրանով յայտարարում է, որ սկսած յունվարի 15-ից, ամեն շաբաթ, երեքշաբթի օրերը, ցերեկվայ ժամը 1-ին, վարչութեան շէնքում, որ գտնվում է Պուշկինսկայա փողոցում, աճուրդով վաճառվելու են ընկերութեանը մնացած բոլոր գոյքերը:
Գրավականների և աճուրդի մանրամասնութիւնների մասին կարելի է տեղեկանալ ընկերութեան վարչութեան մէջ, ամեն օր, առաւօտ. ժամը 10-ից մինչև ցերեկվայ ժամը 2-ը:
1—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ՏՆԱՅՆԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹ.
ՋՈՒԼՀԱԿԱՆՈՑԸ
Ընդունում է աշակերտներ:
Ուսման վճարն է ամբողջ դասընթացքների համար տասն րուբլի:
Դվորցովայա, տուն Իզմիրեանցի № 24, առաւօտ. 10 ժամից մինչև 2-ը:
10—1

ՆԵՐԿԱՅ 1908 ԹՈՒԱԿԱՆԻՑ
Թիֆլիսում կը հրատարակվի
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏ
ԳՐԱԿԱՆ, ԳԵՂԱԳԻՏ., ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ
Պատկերազարդ հանդէս
(Ամսագիր)
«Գեղարուեստի» գիրքը լինելու է մեծադիր, քառածալ (in quarto), նըման եւրօպական գեղարուեստական առաջնակարգ հանդէսներին. ծաւալը՝ իւրաքանչիւր գիրքը 100 երես երկէջեան. առանձին եղող նկարները գունաւոր. կլիշեները պատրաստվում են Լայպցիգում և Պետերբուրգում. թուղթը ընտիր տեսակի, տպագրութիւնը կարելոյն չափ խնամքով և շքեղ:
Աշխատակիցների անպայման վարձատրութիւն
Տարեկան բաժանորդագինը 10 րուբլի:
Արտասահմանի բաժանորդների համար 30 ֆրանկ:
Կարելի է վճարել մաս-մաս. իւրաքանչիւր գիրքը հատավաճառ 1 ր. 50 կ.
Թիֆլիսում բաժանորդ են գրվում «Գուտտենբերգ» և «Փարոս» գրախանութներում և Սուքիասեանի մօտ:
Օտար քաղաքներից՝ Тифлисъ, Редакція „Гехарвестъ“.
3—1 Խմբագիր-հրատարակիչ՝ ԳԱՐԵԳԻՆ ԼԵՒՈՆԵԱՆ

Բացված է 1908/9 թ. բաժանորդագրութիւնը (այս տարվայ մարտից մինչեւ 1909 թ. մարտը)
ՅՈՒՇԱՐԱՐ
Թատերական-գրական-գեղարուեստական պատկերազարդ երկշաբաթաթերթ
(Բ. Տարեշրջան)
«Յուշարար»-ը իր բ. շրջանին տալու է 20 պատկերազարդ համար (փոխանակ 18-ի) և 10 ընտիր պիէսներ, (փոխանակ 9-ի), որոնք գլխաւորաբար նուիրված պէտք է լինեն գաւառական բեմերի պահանջներին:
Բացի սրանից, հայ բեմի յիսնամեակի լրանալու առիթով, խմբագրութիւնս պատրաստել է տալիս հայ բեմի պարծանք, հանճարաւոր դերասան Պետրոս Ադամեանի գծագրից բարձրաքանդակ մեդալիօնը, որ մի գեղեցիկ զարդ է սենեակների համար: Այս գեղարուեստական գործի պատրաստութիւնը յանձնված է թերթիս աշխատակից պ. Աբրահամ Թաշճեանին և մեր առաջիկայ 1908/9 թ. բաժանորդները № 1-ի հետ կը ստանան ձրիաբար՝ վճարելով պօստի ծախքի համար 50 կ.: Այդ մեդալիօնների գինը Թիֆլիսում արժէ 1 րուբլի. (առանց ճանապարհածախսի): Չը նայելով որ խմբագրութիւնը այս պատճառով աւելորդ ծախսերի է ենթարկվելու, այնուամենայնիւ նրա բաժնեգինը միեւնոյնն է մնալու. Ռուսաստանում տարեկան 5 ր., արտասահման 6 ր.: Բաժանորդագրութիւնը կարելի է վճարել և մաս առ մաս. սկզբից 3 ր., ապրիլին 1 ր., մայիսին 1 ր.: Նամակներով պէտք է դիմել Тифлисъ, Редакція „Ушараръ“ կամ Rédaction «Houcharar», Tiflis. Խմբագրատունը ժամանակաւորապէս գտնվում է Բէհբութեան փողոց № 20:
Թիֆլիսում կարելի է գրվել նաև «Գուտտենբերգ» գրախանութում և «Փարոս» կիօսկում, իսկ Բագւում՝ «Сотрудникъ» գրախանութում:
3—1 Խմբագիր-հրատարակիչ օր. Մարիամ Մեհրաբեան

ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԵԱՆ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ ԳՏՆՎՈՂ
ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ
Հեղինակ «Առեւտրական, գործարանական և նաւթարդիւնաբերութեան հաշուապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների մինիստրութեան ուսումնասիրական բաժնի կողմից ընդունված է իբրև օժանդակ ձեռնարկ առեւտրական դպրոցներում և նրանց գրադարաններում:
ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՆ
ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ անձանց, գործնական ձեւով հաշուապահութիւն և ուրիշ մասնագ. առարկ.
Ներկայ տարվայ կուրսերում բացի սովորական մասնագիտական առարկաներից աւանդվելու է ձրիաբար քաղաքական տնտեսութիւն (политическая экономія) և որոշ վճարով կամաւոր սղագրութիւն (стенографія):
Ընդունելութիւնն ամեն օր, ժամը 4-ից մինչև 7-ը երեկոյեան, 9-ից մինչև 10-ը առաւօտեան: Պարապմունքներն սկսվելու են 1908 թ. յունվարի 15-ից, պարբերաբար ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ: Ծրագիրը ուղարկվում է ձրի:
Դասընթացքը աւարտողներին տրվում են, ֆինանսների մինիստրութեան թոյլատրած ծրագրի համաձայն, ատեստատներ:
Դրանից անկախ՝ բացված է քիչ պատրաստականութիւն ունեցող անձերի համար առանձին լրացուցիչ և կրկնողութեան կուրսեր ռուսաց լեզուի և թուաբանութեան համար:
Ցանկացողներին խնդրում են դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին Թիֆլիսում. Н. В. Абраамяну, Николаевская ул., № 22, ամենայն օր:
Վերևում յիշած ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում: Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու: ԳԻՆՆ է 3 ր. 50 կոպէկ:
(Կ. Ե. Հ.) 15—14

Продолжается подписка на 1908 г. на
XIII г. ЗЕМЛЕДѢЛЕЦЪ XIII г.
ЕЖЕМѢСЯЧНЫЙ ИЛЛЮСТРИРОВАННЫЙ
СЕЛЬСКО-ХОЗЯЙСТВЕННЫЙ ЖУРНАЛЪ
съ отдѣломъ
школьное хозяйство.
Редакторъ-издатель Ав. А. Калантаръ.
Въ теченіе 1908 года „ЗЕМЛЕДѢЛЕЦЪ“ дастъ:
1) 12 Книжекъ журнала.
2) 3 Отдѣльныхъ руководства по сельскому хозяйству изъ серіи „Библіотека Земледѣльца“:
I. Общедоступное руководство по сельско-хозяйственному птицеводсту. II. Устройство простѣйшихъ теплицъ. П. И. Каменоградскій. III. Сельско-хозяйственныя орудія и машины для мелкаго хозяйства. Д. Д. Арцыбашевъ.
3) Коллекцію сѣмянъ сельско-хозяйственныхъ растеній.
ПОДПИСНАЯ ЦѢНА
2 р. за годъ. 1 р. за полгода | Съ доставкой и пересылкой
За границу 2 р. 50 коп.
Разсрочка допускается: 1 р. при подпискѣ и 1 р. къ 15 апрѣля.
За наложенный платежъ 25 коп.
УЧЕНЫМИ КОМИТЕТАМИ: 1) б. Министерства Земледѣлія и Гос. Имущ. „Земледѣлецъ“ допущенъ въ подвѣдомственныя Министерству с.-хоз. уч. завед.; 2) Народнаго Просвѣщенія допущенъ къ выпискѣ въ учительскія библіотеки низшихъ учебн. завед. въ безпл. народн. читальни и библіотеки; 3) Свят. Синода—допущенъ для чтенія въ церковно-приходскихъ школахъ; 4) Главн. Штабомъ рекомендованъ для чтенія въ войскахъ; 5) Попечительствами о народной трезвости принятъ для выписки въ чайныя.
На сел.-хозяйственныхъ выставкахъ удостоенъ высшихъ наградъ.
„Земледѣлецъ“ За предшествующіе годы высылается по 1 р. 25 к. годъ (безъ приложеній) съ пересылкой, за исключ. 1899 г., который распроданъ.
Контора „Земледѣльца“ беретъ на себя исполненіе порученій по выпискѣ всякихъ книгъ.
ПОДПИСКУ АДРЕСОВАТЬ: въ контору журнала „Земледѣлецъ“, С.-Петербургъ, Гороховая, 32.
6—1

Электропечатня «ЭКОНОМІЯ» Авакъ Мурдусіакоповъ съ С-ми. Большая Ванкская т. д. Семинѣоіи № 3